

Møte fredag den 2. februar 2007 kl. 10

President: Eirin Falset

Dagsorden (nr. 45):

1. Interpellasjon fra representanten Gunvor Eldegard til kunnskapsministeren:

«Ungdom velger fremdeles yrke på bakgrunn av sitt kjønn. Arbeidslivet preges fremdeles av typiske mangler på likestilling som mangel på lik lønn for likt arbeid, ufrivillig deltid, diskriminering av gravide og stort sett mannlige toppledere. Slik sett ser vi at utviklingen går sakte mot målet om et rettferdig og moderne arbeidsliv. Mye av nøkkelen til et bedre og mer likestilt arbeidsliv består i å få flere jenter til å velge utradisjonelle yrker. Det er positivt at flere kvinner velger mannsdominerte yrker, som for eksempel yrker innen naturvitenskap, tekniske fag og håndverksfag. Vi har likevel en lang vei å gå før det er reell likestilling i arbeidslivet. Jeg savner også mer deltakelse fra organisasjonene i arbeidslivet.

Hva vil statsråden gjøre for å få til et mer likestilt arbeidsliv?»

2. Interpellasjon fra representanten Børge Brende til miljøvernministeren:

«Bortimot en halv million nordmenn er sterkt eller mye plaget av støy ved boligen sin. Støyforurensning er et av de store gjenværende miljøproblemer i Norge. Skadevirkningene begrenser seg ikke til stress, irritasjon og hørselsskader. Et stort antall undersøkelser viser at støyplager øker risikoen for høyt blodtrykk, utvikling av hjertesykdom samt antall ulykker. Så sent som i juni i år fikk Stortinget forsikringer fra miljøvernministeren om at Regjeringen ville avklare støyløftene og tiltakene i statsbudsjettet. Statsbudsjettet gav dessverre ingen avklaring utover at en skyver på problemene. I Soria Moria-erklæringen slår de rød-grønne fast at støyplagene skal reduseres med 25 pst. innen 2010.

Står Regjeringen fortsatt fast ved målsettingen i Soria Moria-erklæringen, når får Stortinget en sak som redegjør for virkemidlene, og hva er de?»

3. Referat

S a k n r . 1

Interpellasjon fra representanten Gunvor Eldegard til kunnskapsministeren:

«Ungdom velger fremdeles yrke på bakgrunn av sitt kjønn. Arbeidslivet preges fremdeles av typiske mangler på likestilling som mangel på lik lønn for likt arbeid, ufrivillig deltid, diskriminering av gravide og stort sett mannlige toppledere. Slik sett ser vi at utviklingen går sakte mot målet om et rettferdig og moderne arbeidsliv. Mye av nøkkelen til et bedre og mer likestilt arbeidsliv består i å få flere jenter til å velge utradisjonelle yrker. Det er positivt at flere kvinner velger mannsdominerte yrker, som for eksempel yrker innen naturvitenskap, tekniske fag og

håndverksfag. Vi har likevel en lang vei å gå før det er reell likestilling i arbeidslivet. Jeg savner også mer deltakelse fra organisasjonene i arbeidslivet.

Hva vil statsråden gjøre for å få til et mer likestilt arbeidsliv?»

Gunvor Eldegard (A) [10:02:54]: I 1981 vart Gro Harlem Brundtland den første kvinnelege statsministeren i Noreg. I åra etter vart det etterfølgd av mange tiltak for å auka likestillinga i Noreg, som f.eks. tilrettelegging for kvinners inntog i arbeidslivet. I dag ser me dessverre at arbeidslivet framleis slit med mangel på likestilling. Det er stereotyp, og det er tradisjonelt.

I Soria Moria-erklæringa står følgjande:

«Vi vil føre en politikk som gir kvinner og menn like muligheter og reell likestilling. Selv om norske kvinner og menn formelt sett har de samme rettigheter, er det langt igjen før vi har skapt reelt like muligheter. Vi vil forskjellsbehandle kjønn når det er nødvendig for å skape full likestilling.»

Dette er eg veldig glad for står i Soria Moria-erklæringa, men det er langt igjen før me er i mål.

Eg er viss på at nøkkelen til eit meir likestilt samfunn i dag ligg i å endra den kjønnsdelte arbeidsmarknaden. Får me til det, vil me òg få til likestilling. Og for å få bukt med den kjønnsdelte arbeidsmarknaden må me starta med utdanninga. Det er årsaka til at eg i dag har stila denne interpellasjonen til utdanningsministeren. Det angår sjølv sagt også likestillingsministeren, arbeids- og inkluderingsministeren og næringsministeren.

Eg har fire forslag til korleis me kan vera med og retta opp mangelen på likestilling. Det er gjennom

- å etablera ein nasjonal strategi for å stimulera ungdom og studentar til å velja utradisjonelt
 - internship i skulen
 - betre rådgivingsteneste
 - å utvida bruken av prosjekt som har synt gode resultat
- Eg vil komma tilbake til desse forslaga.

For meg utgjør kjernen i å vera politisk engasjert eit ønske om eit betre samfunn for framtidens generasjonar. Det norske samfunnet gav meg moglegheit til å utdanna meg som ingeniør, og det er eg glad for. Samstundes veit me at mange av dagens unge vert påverka av foreldra sine når det gjeld val av utdanning og yrke, noko som kan føra til sjølvavgrensing. Dei moglegheitene alle har, vert ikkje reelle for alle.

Me veit også at dagens unge vel tradisjonelt når det gjeld utdanning og yrke. Det er høgt fråfall i vidaregåande opplæring. Me veit at mange, spesielt kvinner, jobbar ufrivillig deltid og har eit sterkt ønske om å jobba heiltid. Me veit òg at kvinner i dag tener 14 pst. mindre enn menn, sjølv med same stilling. Ei urovekkjande utvikling er at lønnsforskjellane også aukar blant dei med høgare utdanning. Forskarar meiner at ei av forklaringane er val av utdanning. Kvinner vel ofte lærarutdanning eller utdanning innan helse- og sosialfag, mens menn gjerne vel tekniske eller naturvitskaplege fag. Det siste vert gjerne verdsett med høgare lønn. Dette er alvorleg, fordi det har konsekvensar for fordelinga av makt og posisjonar i samfunnet.

I framtida vil også behovet for arbeidskraft med fagutdanning og høgare utdanning vera stort.

Eit likestilt arbeidsliv er meir enn eit mål, det er tvingande nødvendig. Difor er det svært trist at enkelte parti ikkje ser nødvendigheita eller puttar problemstillinga i «typisk kvinnesak»-bås. Det betyr i realiteten pynt i talar og inga reell handling. Her ønskjer eg å retta ei spesiell utfordring til Framstegspartiet, som ikkje har nokon politikk om dette i sitt program.

Det er gledeleg at det faktisk òg skjer ein del i samfunnet vårt på dette området. Seinast i går kveld kunne me høyra på nyheitene at LO og NHO på Sørlandet jobba saman for å få fleire jenter inn i teknisk utdanning. NTNU har flotte program for å få inn jenter. På Etterstad vidaregåande skole i Oslo har dei gjennom fleire år jobba aktivt for å få inn fleire jenter til elektrofag og mekaniske fag. Og det syner seg at med aktive tiltak er det etter kvart fleire jenter som vel desse utdanningane.

Det som skjer, er at alle jenter i Oslo som søker elektrofag eller mekaniske fag, får anledning til å verta slusa inn til Etterstad vidaregåande skole. Dette er fordi dei då skal få eit miljø, noko som er svært viktig. I tillegg vert dei tilbodne «Ta plassen-kurs», der dei vert inviterte til skulen, vert presenterte for faget og får møta lærarar og andre jenter som har søkt. Oppfølging av jentene etter at dei har starta på skulen, er òg eit tiltak for å ta vare på jentene.

Eg vil seia at desse jentene er utruleg heldige. Eg skulle ønskja at det var slik for alle jentene eller gutane som søkte utradisjonelle fag, men slik er det faktisk ikkje, for det er opp til den enkelte skulen å avgjera om dei ønskjer å jobba med dette eller ikkje.

Eksempla frå denne skulen kunne godt ha vorte brukte i andre fylke og skular også. Det kunne ha virka inn på dei linjene der me prøver å få fleire gutar inn. Det bør vera ein nasjonal strategi, slik at det vert like moglegheiter over heile landet og me i fellesskap kan nå eit mål om eit likestilt samfunn.

Så er det ein ting til som er veldig viktig i Noreg. Når jentene har valt utradisjonelle yrkesfag, er det veldig viktig at dei også får læreplass. Eit yrke og fagbrev gjer òg at fleire søker til ingeniørutdanninga. Framtidas Noreg treng mange ingeniørar.

I mange år har organisasjonen Kvinner i mannsyrker jobba for å få fleire jenter til å velja utradisjonelt. Jenter som sjølve er elektrikarar, bilmekanikarar, snekkarar og ingeniørar, har reist rundt på ungdomsskular og halde foredrag for jenter. Me veit at førebilete er noko av det viktigaste når ein skal velja yrke. Kvinner i mannsyrke har òg jobba for å ta vare på dei jentene som allereie har valt, då me veit at ein ofte kan vera einsam i utradisjonelle yrke. Mykje positivt arbeid er gjort, men ein liten organisasjon som dette kan ikkje dra eit så stort lass åleine.

Det er også skrivje ei bok om temaet, «En av gutta?» av Ellen Møller og Inger Vagle. Boka handlar om skule og bedriftsutvikling for å gjera gutedominerte handverksfag attraktive for jenter.

Mykje godt arbeid er gjort på mange område. Det gjeld berre å samla erfaringane og laga eit felles prosjekt på det.

Biletet er ikkje svart/kvitt på alle område i samfunnet vårt. Det finst òg positive trekk. Innanfor høgare utdanning utgjer kvinner meir enn halvparten av studentane. Det same gjeld innanfor studieretningar som tidlegare var mannsdominerte – f.eks. medisin, jus og farmasi. Derimot ser vi at kvinner framleis utgjer mindretalet blant profes-sorane og i høgare vitenskaplege stillingar generelt.

Eg meiner at me må begynna så tidleg som mogleg når det gjeld å rette opp skilnadene på arbeidsmarknaden og i utdanningssystemet. Dei ulike delane av utdanningssystemet må sjåast i samanheng. Regjeringa har allereie teke eit grep ved å føra ansvaret for barnehagane over til Kunnskapsdepartementet. Barnehagen er ein frivillig del av utdanningssystemet og ein viktig læringsarena. Me veit at sosialiseringa i typiske kjønnsroller skjer tidleg.

Eg er sikker på at utdanningssystemet kan bidra til utjamning av sosiale skilnader i samfunnet, men me kan også bruka det til å endra den kjønnsdelte arbeidsmarknaden. Som eg starta med, er det fire tiltak eg synest me må konsentrera oss om.

Ein nasjonal strategi for å få fleire til å søkja utradisjonelt: Eg har nemnt ulike eksempel på det som skjer i dag, og det har skjedd mykje før. På 1980-talet hadde me t.d. eit prosjekt som heitte BRYT-prosjektet. Det var eit samarbeid mellom dei nordiske landa. Målet var å få fleire kvinner til å velja mannsdominerte utdanningar og yrke, og også å få gutar til å velja utradisjonelt. Det kom mange positive erfaringar ut av dette prosjektet, og dei erfaringane kan vera gode å ha for å etablera ein strategi for begge kjønn.

Internship i skulen: I praksis vil det seia at me tidleg i skulefasen må ha eit mykje tettare samarbeid mellom næringslivet og arbeidsplassane og skule/utdanning, slik at elevane allereie i ein tidleg fase kan læra om moglege arbeidsplassar.

Rådgiving: Me veit at tilgangen på rådgiving i ungdomsskulen er for dårleg. Mykje kan gjerast her. Eg trur me kanskje må satsa på utdanning av rådgivarar, for eg trur at rådgivarane spelar ei nøkkelrolle for å hjelpa ungdommane i val av yrke.

Prosjekt i utdanning: Moderat kjønnskvotering er f.eks. eit verkemiddel som har vore brukt, og som igjen kan takast i bruk dersom me ønskjer å gjera noko med det. På 1980-talet var det slik at gutane fekk poeng for å koma inn på sjukepleiarskulen, og jentene fekk poeng dersom dei skulle inn på ingeniørhøgskulen. Slike tiltak er enkle å setja inn, og dei er ikkje spesielt kostbare heller. Men det er avhengig av at me ønskjer og bestemmer oss for at dette vil me, dette er eit mål som me i fellesskap ønskjer å oppnå.

Statsråd Øystein Djupedal [10:13:50]: Jeg er enig med representanten Gunvor Eldegard i at det er langt fram til reell likestilling i arbeidslivet. Norge har et av de mest kjønnsdelte utdannings- og arbeidsmarkedene i Europa. Det betyr utfordringer i forhold til fordeling av ansvar, roller, makt, posisjoner og økonomiske ressurser.

Kvinnerns månedslønn utgjorde i 2005 84,7 pst. av menns lønn, og det er langt vanligere at kvinner jobber

deltid. Hele 80 pst. av de deltidsarbeidende er kvinner. På utdanningsområdet, som er mitt ansvar, er det likevel flere positive utviklingstrekk. Det har vært en sterk økning i kvinnenes utdanningsnivå i løpet av de siste 30 årene. Fra midten av 1970-årene og til midten av 1980-årene stod kvinnene for nesten hele studentveksten ved de høyere utdanningsinstitusjonene våre. I 2001 var seks av ti universitets- og høyskolestudenter kvinner. I de siste årene har også kvinneandelen vist en sterk økning innenfor høyere grads studier, og det på alle fagområder. Det er også liten forskjell i lengden på de utdanningene kvinner og menn tar.

Kvinnelige studenter er i dag i flertall der menn tidligere dominerte studiet. Det gjelder f.eks. medisin, der 61 pst. er kvinner, farmasi, 73 pst., odontologi, 68 pst., og også på jusstudiet er flertallet nå kvinner. Andelen kvinner som tar doktorgrad, har også økt de siste årene og lå på 40 pst. i 2005. Utfordringen på studentnivå er å få flere kvinner til å velge realfag, matematikk, fysikk og ingeniørutdanningene, som også interpellanten var inne på.

I fjor høst etablerte Kunnskapsdepartementet Nasjonalt forum for realfag. Det skal være en møteplass for representanter for regjering, arbeidsliv og utdanningssektor. Et av de viktige spørsmålene som forumet skal være opp-tatt av, er nettopp rekruttering av jenter til realfag.

En annen hovedutfordring i akademien er den skjeve kjønnsfordelingen når det gjelder høyere vitenskapelige stillinger. Kvinners underrepresentasjon på dette området er et demokratiproblem, fordi kvinner i mindre grad enn menn er med på å beslutte forsknings- og utdanningsmessige prioriteringer. Det er nødvendig at både institusjonene selv og departementet her tar et felles løft. Ved mange universiteter er likestilling høyt prioritert. Det kommer til uttrykk bl.a. i institusjonenes likestillingsplaner. Utviklingen går likevel altfor langsomt, og mange virksomheter etterspør mer drahjelp.

Departementets Komite for integreringstiltak – Kvinner i forskning, som nå har virket i tre år, har fått mange positive tilbakemeldinger fra institusjonene. Komiteen har bl.a. besøkt en rekke virksomheter og arrangert seminarer, og har bestilt flere forskningsrapporter som har gitt ny og viktig kunnskap. Denne komiteens rådgiver- og pådriverrolle er så verdifull at departementet har besluttet at komiteen skal fortsette sitt arbeid i en ny treårsperiode. I den foreløpige sluttrapporten fra komiteen pekes det på at rekrutteringsprosessen til vitenskapelige stillinger må undersøkes nærmere, og at man bør arbeide for å utvikle et akademisk lederskap i et likestillingsperspektiv, fordi likestilling innenfor akademien i stor grad dreier seg om lederskap og kulturendring.

Men dette spørsmålet angår selvfølgelig ikke akademien alene. Det gjelder hele det norske samfunnet. Norske kvinners yrkes- og samfunnsdeltakelse har de siste 30–35 årene gjennomgått store endringer. Kvinnenes sterke inntog i akademien er et bevis på dette. Likevel ser vi samtidig at yrkesstrukturen i løpet av de siste tiårene langt på vei har holdt seg kjønnsstereotyp. Kvinnene dominerer omsorgsykker og skole, menn næringsliv og ledelse. Mange

kvinner befinner seg følgelig i lavtlønnsyrker, mens menn hever de høyeste lønningene. Og det er ikke noe markant skille mellom privat næringsliv og offentlig sektor. Vi kan ikke akseptere en situasjon der kvinner fortsetter å være fraværende på viktige arenaer der avgjørelser tas. Samfunnet som helhet mister mye verdifull kompetanse om bare det ene kjønn dominerer et yrkesområde. Det er også, som interpellanten var inne på, behov for at flere gutter velger utradisjonelle yrker. Omsorgssektoren trenger stadig mer arbeidskraft, og vi må på dette området sørge for at vi rekrutterer fra hele befolkningen, ikke bare blant kvinner.

Barnehager og skoler er også langt på vei kvinnedominerte arenaer. Kvinnelige førskolelærere og lærere gjør en fantastisk jobb, men jenter og gutter trenger kontakt med både voksne kvinner og menn i oppveksten. Kjønsrolleidentitet og kjønnsrollemønstre formes i barnehagen og forsterkes gjennom skolegangen. Det er viktig både hvem barna møter, og hvordan de voksne formidler verdier som likestilling og likeverd. Arbeidet for å endre den skjeve fordelingen av kvinner og menn på arbeidsmarkedet er en langsiktig prosess, som må starte allerede i barnehagen og i utdanningssystemet.

Det å fremme likestilling i opplæring og utdanning er et overordnet utdanningspolitisk mål. Helt siden 1970-tallet har likestilling vært en integrert del av læreplanen for grunnskolen og den videregående skole. I dag er likestilling et selvfølgelig element i læreplanen, i opplæringsloven, i rammeplanen for barnehager og i andre mål- og styringsdokumenter for sektoren. Samtidig gjelder selvfølgelig også likestillingsloven i skole og lærebedrifter. Likestillingsarbeidet skal med andre ord foregå i all opplæring og utdanning, på alle nivåer.

Men vi vet i dag lite om i hvilken grad likestillingsarbeidet når ut til den enkelte skole og til den enkelte barnehage. Mye kan tyde på at det i liten grad når ut, siden statistikken over tiår har vist seg så stabil, spesielt innenfor yrkesfagene. Det er flere gutter enn jenter på yrkesfaglig studieretning. Det er også flere gutter enn jenter som er lærlinger. Fordelingen av gutter og jenter mellom de ulike yrkesfagene viser f.eks. at det er 89 pst. jenter på studieretningen helse- og sosialfag og 86 pst. på formgivingsfag. På byggfag, elektro-fag, mekaniske fag og tekniske byggfag er 90 pst. gutter.

Hvis vi skal oppnå en bedre balanse på lang sikt i opplæring, utdanning og arbeidsliv, trenger vi mer kunnskap. Vi har behov for å vurdere effekten av enkeltstående tiltak, og vi må ha fakta om hvilke virkemidler som er mest hensiktsmessige.

Departementet har for perioden 2007–2011 lagt en egen strategi for likestilling. Et viktig element i denne strategien er å hente inn ny kunnskap og prøve ut ulike tiltak. Denne strategien skal ha tre hovedsiktemål. Det første er å sikre likestilt opplæring og læringsmiljø. Vi trenger økt kunnskap om læringsmiljø og sosialisering, slik at det miljøet vil tilbyr barn og unge i barnehager og skoler, i størst mulig grad utfordrer dem i forhold til tradisjonelle kjønnsroller – samtidig som det gir muligheter for både gutter og jenter.

Seksuell trakassering er eksempel på et felt vi bør ha mer kunnskap om. I Sverige har studier avdekket et stort omfang av seksuell trakassering i skolen. Mye tyder på at problemet også eksisterer i norsk skole. Et annet område er gutters situasjon i skolen. Karakterstatistikken viser at jenter gjør det bedre enn gutter i alle fag i skolen, bortsett fra i kroppssøving.

Det andre hovedområdet i planen er å inspirere til mindre tradisjonelle fag- og yrkesvalg, som interpellanten var mye inne på. Det å bevisstgjøre barn og unge om hvilken betydning kjønn har for utdannings- og yrkesvalg, må starte opp tidlig. Kjønnsperspektivet bør innarbeides som en bevisst del av skolens utdannings- og yrkesrådgivning.

Det tredje hovedområdet går ut på å sikre bedre kjønnsbalanse blant ansatte i barnehage og skole. Hvordan øker vi menns interesse for å søke utdanning til viktige arbeidsområder som i dag domineres av kvinner, og – ikke minst – hvordan klarer vi å beholde dem i yrket?

Innholdet i lærerutdanningene blir viktig framover. Vi trenger mer kunnskap om hvordan disse utdanningene møter studentene, og hvordan innholdet i lærerutdanningene appellerer til kvinner og menn. Her vil vi bl.a. bygge videre på det viktige arbeidet som har vært gjort gjennom Handlingsplan for likestilling i barnehagene, som gikk fra 2004 til 2007. I handlingsperioden så langt har vi fått 1 109 flere menn i barnehagene. Det er en bra økning i et så typisk omsorgsykke. Vi ser også en økende interesse blant menn for å ta førskolelærerutdanning. Departementet vil derfor videreføre arbeidet med likestilling i barnehagen utover 2007. Dette vil bli en viktig del av strategien for likestilling for 2007–2011, som vi da skal legge fram. Strategien vil innholde forslag til konkrete tiltak som kan føre til endringer når det gjelder likestilling, og når det gjelder fordelingen mellom kvinner og menn i barnehager og i opplæring og utdanning.

Det er et omfattende og nødvendig arbeid som mitt departement gjør for at vi i framtida skal få til et mer likestilt arbeidsliv. Arbeidet vil ta lang tid. Men utdanningsmyndighetene alene kan ikke ta ansvaret for å løse alle de utfordringene vi ser. For å nå målet må mange myndigheter, næringslivet og organisasjonene i arbeidslivet dra sammen. Kunnskapsdepartementet skal bidra. Jeg vil følge utviklingen nøye og fortløpende vurdere nye tiltak for å møte likestillingsutfordringene framover.

De fire utfordringene som interpellanten har til meg i dag, er alle viktige deler av en sånn strategi framover. Dette med rådgivningstjenesten, som interpellanten var spesielt opptatt av, er noe som vi også har løftet fram i St.meld. nr. 16 for 2006-2007, ...og ingen sto igjen. Vi ser for oss økt fokusering på å få en mer relevant rådgivningstjeneste. Den har med rette blitt kritisert, og dette vil være et av de tiltakene der en mer kompetent rådgivningstjeneste selvfølgelig også vil legge til rette for mer utradisjonelle yrkesvalg, som er en viktig bit av dette.

Gunvor Eldegard (A) [10:23:42]: Eg vil takka ministeren for svaret. Eg er veldig glad for at me har ei regjering som har som mål at dei vil føra ein politikk som gir kvinner og menn like moglegheiter og reell likestil-

ling. Eg er glad når ministeren seier at ein no skal leggja ein strategi for å få likestilling. Måla i strategiarbeidet er svært viktige, og er glad for at ministeren seier at me skal få fleire menn inn i tradisjonelle kvinneyrke. Eg går ut frå at også kvinner inn i mannsyrke skal vera ein del av strategien.

Eg vil seia til ministeren at det er veldig bra at me skal prøva å tileigna oss kunnskap. Men det finst faktisk masse kunnskap på området. Eg nemnde mange eksempel i stad, og eg har enda fleire. Eg trur ikkje me treng å finna opp alt krutet på nytt. Ved å samla dei erfaringane me har gjort dei siste åra, har me masse. Det er kjempeviktig.

Ministeren seier noko som eigentleg er ganske alvorleg, at ein skal ta vare på gutane i skulen, for dei gjer det så mykje dårlegare på skulen enn jentene. Det er kjempebra at me gjer ein innsats for å få fram gutane. Men da vert det nesten enda meir paradoksalt, ved at det likevel er gutane som skal gå ut i arbeidslivet og få dei jobbane som gir mest inntekt, sjølv om dei i utgangspunktet var dårlegare stilte enn jentene. Eg er veldig glad for at ein også tek det på alvor.

Eg er veldig einig med utdanningsministeren i at me må få til ei samhandling, med arbeidstakarorganisasjonane, sjølvstøtt, fagforeiningane, med næringslivet generelt, med utdanningssystema og med dei andre departementa. Men eg trur likevel at nokon må ta eit overordna ansvar, som eg ser at utdanningsministeren er i ferd med å gjera no, med å leggja opp denne strategien for at me saman skal kunna nå måla.

Til slutt har eg lyst til å ta eit lite eksempel som eg syner er hyggeleg. På den skulen eg nemnde, gjer dei ganske mykje. Plutselig kan dei ha ein open dag for jenter på denne skulen for bl.a. å læra dei om elektrofaget og mekanikarfaget. Jentene får da lov til å skriva loggar. I utdrag frå dei står det t.d.: «Jeg koplede ledninger, lagde snurrebass, lagde tegning og spilte spill.» Ei anna jente laga diodar med batteri. Fadderer hennar hadde hjulpet henne med det. Under spørsmålet «Hva opplevde du?» svarar ei: «Jeg fikk lyspæra til å lyse.» Og det står: «Mekaniske fag og elektro er ganske kule fag for meg.»

Så det nyttar når me set inn tiltak.

Statsråd Øystein Djupedal [10:26:54]: Bare det at Stortinget tar opp denne type problemstilling, er veldig viktig for å komme videre. Vi fra departementet, selvfølgelig i samarbeid med det øvrige samfunns- og arbeidsliv, har en veldig viktig rolle å spille. At man får offentlig oppmerksomhet gjennom en interpellasjonsdebatt i Stortinget, er et veldig viktig bidrag, som sender et veldig tydelig signal om at Stortinget er opptatt av denne problemstillingen og ønsker å gå videre med den. La meg gi ros til interpellanten for å reise en veldig viktig debatt om et veldig viktig tema. Og jeg tror alle erkjenner at dette selvfølgelig krever et tett samarbeid mellom mange ulike aktører.

Det er minst like viktig å få guttene til å velge utradisjonelt som det er å få jentene til å velge utradisjonelt. Den strategien vi har hatt for å få flere menn i barnehagene, har vært ganske vellykket. Når man besøker barneha-

ger som har gutter, ser man at det ofte er ganske enkle ting som gjør at de forblir i barnehagen. Guttene har hatt en tendens til å være der en kort tid, og så forsvinner de. Litt spøkefullt sagt: Guttene har ikke hatt noen å prate med. Det betyr noe så enkelt som at hvis man har to mannlige ansatte, og har begge på samme avdeling og ikke én gutt på hver avdeling, gjør det at de blir lenger. Da har de noen å diskutere fotballkamper eller lotto- eller tippekuponger med. Det er så enkle sosiale mekanismer som skal til for å lykkes med at guttene blir lenger i barnehagen. Dette bevisstgjøringsarbeidet har de vært flinke, f.eks. ved Dronning Mauds Minde i Trondheim, som er den største institusjonen som utdanner førskolelærere. Vi ser at rekrutteringa har blitt bedre. Det er bare ett eksempel på hva man kan gjøre med kunnskap.

Interpellanten har helt rett i at vi ikke skal prøve finne opp kruttet på nytt. Det finnes veldig mye erfaring og kunnskap. Over år er det innhentet mye på dette området. Derfor bygger vi videre på det i den nye strategien vi skal lansere.

La meg understreke de to andre tiltakene vi er i gang med.

Nasjonalt forum for realfag er etablert i samarbeid med arbeidslivet og utdanningsinstitusjonene. Vi har hatt vårt første møte, og vi skal ha et nytt møte nå i starten av februar. Å få kvinner til realfag er et veldig viktig tema her. Jeg er veldig glad for at partene i arbeidslivet og utdanningsinstitusjonene også ser hvor viktig dette er. Dette vil være et tema jeg vil ta opp for å få en egen strategi for hvordan få kvinner til å velge de yrkene som knyttes til realfag.

Det andre er den komiteen – Kvinner i forskning – som har vært ledet av Kari Melby fra NTNU, og som nå avslutter sitt treårige arbeid. Den skal overlevere en evalueringsrapport til meg om kort tid. Vi har allerede besluttet å videreføre dette, for vi ser at kvinner har gjort et stort inntog innenfor akademia. Det er et flertall av kvinnelige studenter, og mange stillinger på lavere nivå besettes av kvinner. Men vi ser også en veldig skjev rekruttering til de høyeste vitenskapelige stillingene, særlig innenfor teknologi og naturvitenskap. Det er en veldig viktig utfordring for oss i akademia å få et mer likestilt arbeidsliv også i de øverste ledende stillingene ved universitetene og forskningsinstitusjonene våre. Vi går glipp av så mye talent og så mye dyktighet simpelthen fordi kvinner ikke tar de lengste utdanningene innenfor disse fagene. På denne måten gjør vi Norge som nasjon fattigere. Så dette har også et nasjonalt perspektiv, ikke bare et kjønnsperspektiv.

Arne L. Haugen (A) [10:30:35]: Først og fremst vil jeg takke interpellanten for å ha tatt opp denne viktige saken, og jeg vil takke statsråden for et interessant svar.

Jeg tilhører vel et kjønn og en generasjon som kanskje må sies å ha bidratt lite, i hvert fall praktisk, i likestillingsarbeidet, så mine erfaringer og min kompetanse er kanskje lite å bidra med. For mange år siden var det en venn av meg som hadde en framtrødd posisjon i norsk næringsliv som uttalte:

«Norske selskapers styrerom er overbefolket av nervøse menn i dress og slips. Innslag av en, eller flere,

kvinner i dette miljøet vil uansett løfte styrets samlede kompetanse.»

Dette var nok en spissformulering, men uttalelsen virket i hvert fall inspirerende på meg i det arbeid jeg har gjort for å få jenter og gutter til å velge utradisjonelt, og for å få til en bedre balanse mellom kjønnene i samfunns- og arbeidslivet. Så derfor har jeg dristet meg til å tegne meg til denne debatten, for jeg har gjort meg noen erfaringer som jeg ønsker å gi til beste i dette korte innlegget.

Det at ungdom velger tradisjonelt, er den store utfordringen i likestillingsarbeidet, og disse tradisjonelle mønstrene må vi få gjort noe med. Full likestilling i arbeidslivet tror jeg for øvrig ikke blir en naturlig tilstand før det er reell og full likestilling i heimen. Det tror jeg er helt fundamentalt. Jeg slutter fullt ut opp om de strategiene for likestilling som statsråden har gjort rede for her i dag. Det er viktige tiltak. Jeg oppfatter at dette er de overordnede, langsiktige strategiske grepene som må gjøres. Men mye kan etter mitt syn også gjøres lokalt og regionalt, og fortløpende, og vi må være utålmodige.

Da må vi som eiere av utdanningsinstitusjonene ta dette ansvaret inn over oss. Det er en rekke eksempler på at når det kjøres gode informasjonskampanjer, gjerne i samarbeid mellom næringsliv og skole, skaper det resultater.

Trondheim kommune har lyktes godt i å rekruttere menn inn i barnehagene, og da er man et stykke på vei. Det er i heimen og i barnehagen dette arbeidet starter.

Jeg tror næringslivet må være mye mer aktivt med i grunnskolen enn det det er i dag, det må være næringslivets representanter som beskriver mulighetene for å velge utradisjonelt i yrkeslivet. Det er i første rekke de, sammen med ungdom som har valgt utradisjonelt, som er troverdige informatører og forbilder. Min erfaring er at næringslivet er meget motivert og villig til å delta i dette arbeidet, men det kan nok stilles spørsmål ved hvor aktive og motiverte pådrivere skoleledere og skoleeiere er villige til å være. Jeg tror det er viktig at statsråden oppmuntrer og stimulerer til slike prosjekter. Det kan minne om ad hoc-arbeid, men jeg tror slike prosesser må kjøres kontinuerlig og være ett av flere tiltak som bringer oss framover.

Jeg tror for øvrig interpellanten pekte på et sentralt tema da hun tok fram rådgivningsfunksjonen i grunnskolen. Jeg tror det er helt nødvendig å oppgradere denne funksjonen, kanskje organisere arbeidet på en annen måte, og gjøre mer aktiv bruk av næringsliv og samfunnsniv også i denne funksjonen på en mer integrert måte. Etter mitt syn er det noe som fylkeskommunen som skoleeier, men framfor alt også kommunen som eier av barnehage og grunnskole, må prioritere høyt. Og det må ikke bare prioriteres og vektlegges i planverket, det må til en ekstra innsats og et stort engasjement.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [10:35:23]: Representanten Eldegard tek opp eit viktig tema her i dag. Likestillingslova § 1 pålegg offentlege myndigheiter å arbeide aktivt, målretta og planmessig for å fremje likestilling. Likestillings- og diskrimineringsombodet si rolle som pådrivar og handhevingsmyndigheit er i denne

samanhengen viktig. Ombodet si pådrivarrolle må styrkjast.

Dersom vi skal nå målet om eit likestilt samfunn, er det viktig å motivere ungdom til utradisjonelle yrkesval, som fleire har vore inne på.

NTNU har teke denne utfordringa på alvor. I likestillingsplanen sin beskriv dei bakgrunnen for at dei tek likestilling på alvor:

- At begge kjønn får ta del i forskning, undervisning og leing, vil bidra til større mangfald og dermed til å heve kvaliteten på heile verksemda.
- NTNU skal profilere seg som eit attraktivt universitet, der begge kjønn har like moglegheiter.
- Ein aktiv likestillingspolitikk kan bli eit komparativt fortrinn for NTNU i konkurranse om dei beste studentane, lærarane og forskarane, og deira kandidatar vil gjere ein betre jobb, tilpassa samfunnet.

For å oppnå tilnærma lik kjønnsfordeling ved alle studium har dei sett som mål å fortsetje arbeidet for å rekruttere fleire kvinnelege studentar til teknologiske og naturvitenskaplege fag samt arbeide for å auke kvinnedelen ved andre mannsdominerte studium. Det er òg eit mål for dei å sikre mannleg rekruttering til kvinnedominerte fag.

NTNU har sett i verk mange tiltak for å nå sine mål. Mange av dei tiltaka som dei har sett i gang, kan nok vurderast positivt av andre utdanningsinstitusjonar, t.d. å motivere jenter til å ta realfag i vidaregåande skule og å bruke kvinnelege teknologi- og realfagstudentar og kvinnelege teknologar målbevisst i rekrutteringsarbeid som er retta mot ungdomsskulen og den vidaregåande skulen. Det gir også moglegheit til å kvotere jenter ved opptak til studium med spesielt låg jentedel. Eit anna eksempel er at dei har sett i gang pilotprosjekt med fokus på både fagleg innhald, formidling og studiemiljø innan enkeltfag med særleg låg eller fallande kvinnedel.

Hovudgrunnen til at norske kvinner tener mindre enn menn, er at kvinner og kvinnegrupper, særleg dei med høg utdanning, blir verdsette lågare enn menn og mannsdominerte grupper med tilsvarande utdanning. Det er dette som blir kalla verdsettjingsdiskriminering. Kvinner tener mindre enn menn trass i at dei har tilsvarande utdanning, ansvar og kompetanse. Dette skjer fordi kvinnene jobbar i tradisjonelle kvinneyrke. Vi må arbeide for å motverke slik verdsettjingsdiskriminering!

Det å fordele fråværet frå arbeidsmarknaden meir likt mellom mor og far vil også kunne verke likelønsfremjande på sikt. Planleggingsdagar i barnehagen og fråvere på grunn av sjuke barn er ikkje øyremerkte mødrene. Her må både arbeidsgivarane og fedrane bli bevisstgjorde.

Det er viktig at partane i arbeidslivet arbeider for auka likestilling. NHO, f.eks., har fokusert på dette gjennom sitt Female Future-prosjekt. Men det er behov for auka innsats for å sikre at kvinnene blir rekrutterte til posisjonar som tradisjonelt har vore dominerte av menn.

Samtidig er det viktig at menn blir oppfordra til å velje yrke som tradisjonelt er kvinnedominerte. Eit eksempel er prosjektet «Menn i barnehagen». Det viser seg at når ein først har tilsett ein mann, er det veldig mykje lettare å re-

kruttere fleire. I tillegg har enkelte barnehagar valt å setje opp løna for å betre rekrutteringa.

Bondevik II-regjeringa foreslo og fekk vedteke at deltidstilsette skal ha fortrinnsrett til utvida stilling, framfor at arbeidsgivar føretekk ny tilsetjing i verksemda. Dette er ein viktig regel for kvinner og menn som ufrivillig jobbar deltid, og kjem mange ufrivillig deltidsarbeidande i helse-sektoren til gode.

Samtidig må vi tore å sjå at lønsforskjellane på arbeidsmarknaden også har innverknad på arbeidsdelinga i heimen. Derfor er det viktig å stimulere fedrar til å ta meir ansvar for barneomsorg og husarbeid. I så måte er auka pappapermisjon eit viktig grep. Pappaperm gir ein langtidseffekt på arbeidsdelinga i heimen, også etter at foreldrepermisjonen er over. Eg vil utfordre Regjeringa til å fortsetje den opptrappinga regjeringa Bondevik starta. No er pappapermen på seks veker. Målet er ti veker innan utgangen av stortingsperioden. I tillegg er det viktig at alle fedrar får rett til pappaperm, uavhengig av inntekta og arbeidet til mora før fødselen.

Lik rett og lik moglegheit er viktig, men valfridomen for den enkelte er også avgjerande ved val av utdanning og yrke. Utfordringa er likevel at forventningane i nærmiljøet og strukturane i samfunnet ikkje gjer valfridomen i forhold til eige liv reell. Vi er bundne av tradisjonar og vanar. Her har vi alle ei utfordring!

Dagfinn Sundsbø (Sp) [10:40:54]: Interpellanten har helt rett: En nøkkel til et bedre og mer likestilt arbeidsliv består i å få flere jenter til å velge utradisjonelle yrker, sier Eldegard i sin interpellasjon. Det er åpenbart et paradoks at mens kvinner gjør seg sterkere gjeldende i høyere utdanning enn gutter, og vi står foran en situasjon hvor vi får flere kvinner enn menn i akademiske yrker, har vi ikke klart å svekke det kjønnsdelte arbeidslivet. Kvinner blir leger, lektorer og psykologer. Menn blir ingeniører, direktører og næringslivsledere. Kvinnene dominerer offentlig sektor, mens menn tar toppjobbene i privat sektor.

Jeg vil benytte denne debatten til å rette søkelyset på behovet for å støtte kvinner som vurderer å satse i egen virksomhet. I Soria Moria-erklæringen heter det at Regjeringen vil sikre gründere og etablerere gode sosiale ordninger, bl.a. ved å se på vilkårene for selvstendig næringsdrivende til å kombinere yrkeskarriere med barneomsorg. Det er tydeligvis slik, selv om det ikke burde vært slik, at kvinner i større grad enn menn vektlegger mulighetene for å balansere hensynet mellom familie og omsorgsansvar for barn med hensynet til sin yrkeskarriere. Det skulle ikke vært slik, men slik er det.

Kunnskapsministeren viste i sitt svar til flere tiltak som vil virke positivt, og det er bra. Men skal vi lykkes med å sikre oss et likestilt arbeidsliv, må flere – ja alle – departementer på banen. I debatten om et representantforslag om bedre trygderettigheter for selvstendig næringsdrivende for kort tid tilbake gav barne- og familieministeren klare signaler om at også hennes departement er på banen i arbeidet med å sikre et mer likestilt arbeidsliv.

I representantforslaget vises det til at det i 2005 var to ganger så mange menn som kvinner som startet enkeltper-

(Sundsbo)

sonsforetak, og tre ganger så mange menn som kvinner som startet opp ansvarlig selskap med delt ansvar. Skal vi få flere kvinner til å satse på en karriere som selvstendig næringsdrivende, er jeg sikker på at det er nødvendig å få ordninger som er mer likestilte med de ordningene yrkestakere har når det gjelder dekning av viktige velferdsordninger som svangerskaps-, fødsels- og adopsjonspenger. Det koster, ja vel, men de vel 120 mill. kr dette er beregnet til å koste, vil opplagt være et viktig incitament for unge kvinner til å våge å satse.

Vi politikere kan i hvert fall ikke begrense oss til å sukke oppgitt over unge kvinner som ikke våger å sette gode ideer ut i handling gjennom etablering av egen virksomhet. Vi kan ikke, og skal ikke, fjerne risikoen ved å satse på gründervirksomhet, men vi kan bidra til å fjerne noen av byrdene ved satsingen. Fra Senterpartiets side blir det sterkt prioritert å bedre trygderettighetene for selvstendig næringsdrivende kvinner, og i første omgang mener vi at likestilling i forhold til yrkestakere når det gjelder fødsels- og adopsjonspenger, må på plass.

Odd Einar Dørum (V) [10:44:30]: Siden det var en mann med et vitnesbyrd her før i dag, vil jeg si at jeg tilhører den generasjonen som stemte igjennom kvotering i Venstres vedtekter. Det berget partiet. Jeg var med på å velge Norges første kvinnelige partileder, og jeg opplevde kvinnekuppet i 1971. Det sjokkerte partiene.

Så har jeg på mine vandring gjennom verden oppdag det som med rette her er kalt for det delte landskapet. Men jeg velger til å begynne med å holde meg til det som er fakta i dag, nemlig at interpellanten har stilt spørsmålet til kunnskapsministeren og ikke til likestillingsministeren. Da skal jeg starte der.

Da kan vi jo starte med en rektor på en barneskole i Oslo, en matematiker, som fikk det råd av sin rådgiver for noen gode år siden at hun burde velge engelsklinje – som det het den gangen – selv om hun hadde åpenbare talenter på sitt område og ikke la skjul på det.

Jeg er uten videre enig i at noe som er helt avgjørende i skolens mulighet til å påvirke, er to ting. Det er for det første hva man tydelig sier om verdien av fag – jeg skal komme tilbake til det – og det er rådgiving. I Utdannings-Norge er det å satse på en rådgivingstjeneste som er ultra-kompetent når det gjelder yrkesveiledning, basert på tung innsikt, og som samtidig kan være klok rådgiver for sine kolleger og andre i det vi kan kalle læringsstrategier og undervisnings- og studieteknikker, viktig. Fra Venstres side ligger det inne i en reform om allmennlærerutdanning og god etterutdanning for dem som er der nå, så jeg er enig med interpellanten i at det er svært viktige tiltak.

Rollemodellene er det andre. Da vil jeg starte med Camilla Schreiner, som har doktorgrad i meteorologi, og som holdt et foredrag på NHOs årskonferanse den 4. januar. Hun sa at hun hadde undersøkt hvordan man kjønns-messig velger realfag. Hun sa at unge kvinner, ofte kategorisert i gruppene idealister, kreative kvinner, velger ikke tunge realfag, fordi de ikke ser nytten eller verdien av det. Nytt her oppfatter jeg ikke som nytten i betydningen

penge nytte, men som moralsk, etisk og samfunnsmessig nytte. Da må det jo være mulig ganske tidlig i livet å fortelle at det er et gripende poeng at bygninger ikke raser i hodet på folk. Det må være godt å fortelle folk at tunneler skal bygges slik at de heller ikke raser sammen. Det må kunne gå an å beskrive dette på en ordentlig måte, og i en tid med betydelige og kjempestore klimautfordringer må man kunne fortelle at det er svært viktig at man går inn i tunge realfag nettopp fordi det har noe med både nåværende og kommende generasjoners skjebne og liv å gjøre. Men da må man snakke slik, da må språket være slik, og da må rollemodellene være slik. Camilla Schreiner, med doktorgrad i meteorologi, er et eksempel på en rollemodell, og hun gir jo råd til oss. Hun sier: Gå ut og snakk ordentlig.

Selv er jeg også et eksempel på det. En myndig kvinne som het Lillian Bye, som var rektor på sosialskolen i Trondheim, sa: Dørum, du skal bli stipendiat! Hun sa ikke «Uncle Sam wants you», men hun pekte på meg. Det var jo en kvinne-dominert posisjon, men damen hadde et kall, og jeg lystret, for jeg var overbevist. Hun hadde en betydelig agitatorisk kraft, så det går an å snakke slik. Da må jeg stille spørsmålet: Hvor mange skoleledere og skole-rådgivere snakker slik i dag? For få! Derfor er det et kjempopoeng.

Så er det selvfølgelig et poeng å gjøre med det som flere rektorer har lært meg i Oslo-skolen, hvor man vandrer rundt i disse kvinnekollektivene som er norsk grunnskole, hvor det ropes etter mannlige rollebilder. Så kom jeg til to skoler – en skole i indre øst og en på vestkanten, hvor jeg traff to meget erfarme kvinnelige skoleledere, rektorer – hvor mannsandelen var oppe i 30 pst., normalt mye lavere. Jeg spurte: Hvordan får dere til det? De bare så på meg og sa: Ved rekruttering, selvfølgelig! De har skjønt poenget, og de har skjønt at det nytter å snakke med folk, slik som åpenbart Lillian Bye snakket til meg da jeg skulle bli lektor i sosialt arbeid. Det er fullt mulig, men man må gi folk, som også interpellanten var inne på, rollebildene og eksemplene, gjerne katalogen over det. Jeg synes personlig at det er helt utmerket.

Jeg er også enig i at statsråden har gjort veldig kloke og fornuftige grep både i forumet for realfag og i satsing på kvinner i forskning. Et eksempel her: Unge stipendiater – kvinner, men også menn – har jo ofte behov for en forskrift omkring stipendiatlivet som medfører at det kan hende at de får lov til å fortsette som stipendiat selv om de må være borte på grunn av et sykt barn. Det er en del slike justeringer i hverdagslivets organisering som man kan ta med seg, og som jeg er sikker på at statsråden lytter til.

Det siste poenget for meg er at Venstre, til liks med representanten Sundsbo, mener at vi kan få flere kvinner, men også menn av den nye generasjonen, inn i det private næringsliv ved å se på trygderettigheter for arbeidsskaperne, rett og slett skaffe oss ordet arbeidsskaper i tillegg til arbeidstaker og gjøre det ærefullt.

Selv har jeg møtt mange av disse rollemodellene. Det er bare å vandre til Akerselva Innovasjon i Oslo, så finner man nettopp mange av disse meget kompetente kvinneli-

ge gründerne, som er stolt av det, som har en god bakgrunn, og som det skinner av.

Det å få tak i disse eksemplene, som jeg oppfattet var interpellantens andre hovedpoeng, støtter jeg. Jeg støtter også poenget om en gnistrende god og kompetent, innsiktsfull skolerådgiving, basert på livets gode og dårlige erfaringer. Men vi skal dyrke de gode!

G u n n O l s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Knut Gravråk (A) [10:50:00]: Problemstillingen rundt et kjønnsdelt arbeidsliv er et veldig viktig tema, og jeg vil gjerne begynne med å takke interpellanten for at hun gir oss muligheten til å diskutere dette temaet her i dag. Jeg vil også takke statsråden for et veldig godt svar.

Personlig kommer jeg fra et hjem der kjønnsrollene var veldig stereotype. Faren min jobbet som lastebilsjåfør, og moren min var hjemmeværende husmor og etter hvert deltidsarbeidende hjelpepleier. Selv om jeg ikke har rukket å bli så forferdelig gammel ennå, har det heldigvis skjedd veldig mye siden jeg først så dagens lys.

Det har blitt mer og mer vanlig for jenter å ta høyere utdanning, og på noen områder leder de faktisk suverent over guttene. Dette er flotte tall. Men på ett område er det fremdeles et enormt kjønnskill, og dette finner man når det gjelder yrkesfagene. Det er slik at det er svært få gutter som velger helse- og sosialfag, og det er enda færre jenter som velger f.eks. mekaniske fag.

Da jeg skulle velge yrke, endte jeg opp med å følge i min fars fotspor – som det heter på fint. Han hadde også fulgt i sin fars fotspor – så på den måten kan jeg jo nesten si som Arne L. Haugen, at jeg personlig ikke akkurat har gjort den helt store innsatsen for å få til et mindre kjønnsdelt arbeidsliv. Men det gjør at jeg har en del relevante opplevelser som jeg har lyst til å dele med dere.

I min yrkeshverdag merker jeg godt de holdningene som finnes. For eksempel er det en helt vanlig oppfatning på min arbeidsplass at lastebilkjøring ikke er noe for kvinnfolk. De har ingenting bak et lastebilratt å gjøre. Dette irriterer meg, det irriterer meg voldsomt. På den annen side ser man at gutter som velger et yrke i omsorgssektoren, også får skråblikk. Det er jo ikke noe særlig maskulint å ta vare på eldre, syke og barn. Er det det, da?

Denne gammeldage holdningen gjør at ungdom knapt føler at de har muligheten til å velge det faget de vil – om de ønsker det en gang.

For å rette opp i dette tror jeg det vil være veldig, veldig viktig å gjøre noe med rådgivertjenesten. For, uten å beskyldte noen, jeg har en sterk mistanke om at det finnes en god del rådgivere rundt omkring på ungdomsskolene våre med holdninger som har gått ut på dato for lenge siden. Jeg mener at jenter og gutter som har valgt et utradisjonelt yrke, ikke bare skal bakkes opp, men de skal oppmuntres til det i utgangspunktet.

Lastebilnæringen er jo en av de mest mannsdominerte bransjene, og der har de et stort underskudd på arbeidskraft. Dette bør få næringen til å begynne å bli langt flinkere til å skaffe jenter, for som statsråden og flere andre

har nevnt før meg, går man glipp av enormt mye kompetanse ved på en måte bare å velge av halve befolkningen. Faktisk har det, meg bekjent, blitt tatt til orde for aktivt å rekruttere jenter i Norges Lastebileier-Forbund. Hvis dette stemmer, er det kjempeflott og et eksempel til etterfølgelse. Det er jo nettopp slik at hvis man skal begynne å rydde opp i skjevhetene, vil man se at det er flere jenter som f.eks. har lyst til å begynne å kjøre lastebil hvis de får følelsen av å være en ettertraktet mangelvare. På samme måte vil det være mye lettere for gutter å ta seg en jobb i omsorgssektoren hvis de får beskjed om at de er en sårt tiltrengt ressurs.

Når alt er sagt i denne debatten her i dag, tror jeg at dette fremdeles er et problem som ikke kan løses over natten. Men som det har blitt nevnt før meg, tror jeg det er et veldig, veldig langt steg i riktig retning å få til et godt samarbeid mellom næringslivet og skolene med økt fokusering på likestilling.

Torfinn Opheim (A) [10:54:43]: Jeg har lyttet til diskusjonen i denne saken og funnet den veldig interessant. Jeg tror vi skal lytte veldig til interpellantens innspill og forslag, fordi hun setter fingeren på viktige områder som kan få store konsekvenser på lang sikt dersom vi setter inn riktige grep. I tillegg skal vi lytte til statsrådets svar og erkjenne at flere tiltak allerede settes inn og er varslet satt inn i nærmeste framtid. Slik sett er vi på rett vei, men det er fortsatt langt fram før målsettingen som er gitt, bl.a. i Soria Moria-erklæringen, er nådd.

Likevel vil jeg trekke fram noen synspunkter som jeg synes vi kan ta med oss i debatten, og ikke minst i behandlingen av saker i framtiden som vil ha betydning for likestillingsarbeidet.

Det er ikke vanskelig å få bekreftet at vi fortsatt lever i et mannsdominert samfunn, der kvinnene må bevise at de er dobbelt så tøffe og dobbelt så sterke som menn før de godtas som likestilte. Jeg må si at det byr meg sterkt imot at vi, gang etter gang, år etter år, ser at det er betydelige lønnsforskjeller mellom kjønnene til tross for lik utdanning og likt arbeid. Samtidig byr det meg imot å registrere det som statsråden sa, og som han bekreftet med statistikk, at det fortsatt henger kjønnsdelte holdninger igjen i arbeidslivet.

Senere i vår skal Stortinget behandle en melding som heter «... og ingen sto igjen», St.meld. nr. 16 for 2006-2007, om tidlig innsats for livslang læring. Her utfordres Stortinget til å mene noe om bl.a. rådgivningstjenesten. I dag stilles det ingen krav til kompetanse hos rådgiveren, og når vi vet at rådgivning kan bety svært mye for elevens yrkesvalg og studievalg, må det i framtiden stilles større krav til kompetanse hos rådgiveren.

I forrige uke var utdanningskomiteen på besøk ved Universitetet i Tromsø, hvor vi bl.a. fikk nærmere kjennskap til nettstedet Utdanning.no. Dette er et av flere redskap som må gjøres mer tilgjengelig for studentene. Gjennom en slik portal blir både rådgivningstjeneste, student og elev bedre i stand til å se hvilke krav som settes, og utfordringer som stilles til hver enkelt. Dette er som sagt noe Stortinget vil komme tilbake til ved behandlingen av

denne meldingen, men det er viktig å ha med seg dette i denne debatten i så måte. For det må ikke herske tvil om at det å kjenne til og vite hvordan hjelpemidler, som nettportalen, skal brukes og innholdet forstås, samtidig som rådgiveren må kjenne og forstå både det lokale næringslivet og næringslivet generelt, er svært viktig. Det er slutt på den tiden da vi bare kan lese oss til en virkelighetsforståelse. Å ta virkemidlene i bruk er å ta virkeligheten i bruk.

Videre er det spennende å se hva slags betydning det har for eleven å komme ut i næringslivet og å få prøve seg, eller bli gjort bedre kjent med hva næringslivet har å tilby. Her bør det bli et tettere og bedre samarbeid mellom skole og næringsliv. Her må vi legge forholdene bedre til rette. Men her ligger også et betydelig ansvar på bedriftene selv. For det er jo en kjensgjerning at bedriftene vil profitere på å være tidlig ute med å markedsføre seg overfor framtidige medarbeidere, og det er vel heller ingen tvil lenger om at bedriftene vil profitere på at vi får en bedre likestilling på lang sikt. Totalt sett snakker vi her om holdninger. Jo tidligere vi setter inn tiltak og skaper bedre holdninger når det gjelder likestilling mellom kjønnene, jo bedre er det. Her er det at barnehagene spiller en stor rolle. Det er svært positivt at utdanningsministeren fokuserer på å få flere menn til å velge utdanning som førskolelærere. Selvsagt er det i denne sammenheng positivt med den massive satsingen som er på å få full barnehagedekning i Norge.

Som vi har hørt tidligere, kan det virke som om vi ikke helt kjenner til alle sammenhenger og årsaker til at kjønnene velger forskjellig, og at kjønnene kommer forskjellig ut når utgangspunktet ellers er likt. Derfor kan det sikkert være både lurt og hensiktsmessig at det forskes mer på dette, slik at vi kan sette inn mer målrettede tiltak til beste for alle.

Jeg er glad for at interpellanten reiser dette spørsmålet, slik at vi ikke hviler når det gjelder fortsatt arbeid for likestilling mellom kjønnene.

Gunvor Eldegard (A) [10:59:39]: Eg må først takka for ein fin debatt. Eg er veldig einig med alle som har hatt ordet her i dag. Det har kome mange gode innspel, og det verkar som om alle som alle har vore i salen, ønskjer å dra i same retning, både når det gjeld å få kvinner og menn til å velja utradisjonelt, og når det gjeld å få kvinner til å starta egne bedrifter. I det heile har alle eit mål om full likestilling. Det set eg stor pris på. Men eg må seia at eg er litt opprør over at Framstegspartiet og Høgre ikkje eingong gadd å ta ordet i ein så viktig debatt om samfunnet vårt. Det synest eg folk bør merka seg.

Statsråden snakka om prosjekt for å få gutar som har valt barnehage, til å verta lenger i barnehagen. Det er eg glad for at han seier. For noko av det me òg har snakka om når me har jobba med jenter i utradisjonelle fag, er at først må me ha eit rekrutteringsprogram, og deretter må me sørgja for å ta vare på dei, for det kan vera at dei som går føre og tek utradisjonelle fag, kan verta einsame og trenga eit nettverk rundt seg. Det er svært viktig at me tek vare på desse.

Eg er glad for at representanten Haugen seier at me må vera utolmodige. Det er kjempebra.

Kristeleg Folkeparti har òg mange gode innspel. Eg er einig med representanten Molvær Grimstad i det ho sa om at lønsforskjellane også legg føringar på likestillinga i heimen, og eg er einig i dei andre utsegnene ho kom med.

Representantar frå både Senterpartiet og Venstre snakka om gründerskap. På sida av det arbeidet eg gjer her, har eg også jobba ein god del for å få fleire kvinnelege gründarar. Der må me også setja inn ein del tiltak, slik Senterpartiet sin representant sa, som å fjerna byrdene ved å starta for seg sjølv og gjera kvardagen enklare for dei som tør. Det er viktige tiltak.

Rollemodellar, seier Dørum. Det er kanskje det som er så vanskeleg, for det finst få rollemodellar. Derfor tenkjer eg at me på ein måte må starta med å leggja ein nasjonal strategi, der ein kan slusa saman alle dei erfaringane og dei rollemodellane me har, slik at det vert mogleg å få fleire.

I «sin fars fotspor», seier Gravråk. Det er jo gjerne slik at me vel det me har vorte opplærde til, og det me ser rundt oss. Derfor er rådgiving så viktig. Derfor er mogleheita for å koma ut og sjå på arbeidslivet så kjempeviktig.

Så har eg berre lyst til å lesa ei kort setning frå Dagbladet, frå eit avsnitt som dei kalla «Fortsett kvinnejakta»:

«Kjønnsbalanse er og blir et demokratispørsmål.»

Eg trur nøkkelen til meir likestilling er å få slutt på den kjønnsdelte arbeidsmarknaden.

Statsråd Øystein Djupedal [11:03:16]: La meg først få takke interpellanten igjen, og ikke minst også takke Stortinget for en veldig god debatt. Jeg synes at det Dørum kalte vitnesbyrd, gjorde at denne debatten på mange måter ble mer personlig, for slike vitnesbyrd er det vel mange av oss som har observert i eget liv eller i andres liv, og det er en veldig viktig bit for å komme videre i det viktige arbeidet som vi er i gang med.

Jeg skal avgrense meg til det som går på utdanningsområdet, som jo er mitt hovedansvarsområde. Her har det også i debatten kommet fram mange gode erfaringer og forslag som vi skal ta med oss.

Vi skal, som sagt, legge fram en egen strategi om kort tid, og der vil det være viktig at man tar med seg disse erfaringene. Jeg kan respondere til representanten Opheim at vi også der vil se på forskning som går på jenter og realfag. Vi vil be forskningsmiljøet se spesielt på den kunnskapen vi har, og ikke minst sørge for å supplere det med jenters identitetsdannelse, kultur, holdning og det å utdanne seg i realfag og få mer kunnskap om hvordan vi skal komme videre. Dette vil vi også bringe inn i Nasjonalt forum for realfag som er etablert, og som vil være en viktig arena for å diskutere sammen med arbeidslivet. Det er veldig viktig, som svært mange har sagt, at arbeidslivet er en nøkkelfaktor for å komme videre i dette. Hvis arbeidslivet ikke selv erkjenner at dette er en utfordring og et problem, hjelper det nesten ikke hva vi gjør i utdanningssektoren, for da vil det stoppe opp i arbeidslivet.

Men det å gjøre gutter til vinnere i skolen, er en viktig bit av dette. Det er dessverre slik at gutter er taperne i sko-

lene. Jenter skårer gjennomgående bedre i alle fag, bortsett fra i kroppsøving. Mange av guttene føler seg utilpass, og vi ser også at svært mange gutter faller fra i videregående skole. Det kan skyldes at skolen har blitt en feminin arena i for stor grad. Det betyr ikke at vi ikke har mange fantastisk flinke kvinner i utdannings- og barnehagesektoren, men balansen mellom kjønnene har over tid blitt forrykket. Det betyr at det å rekruttere gutter til disse viktige yrkene også er en helt sentral utfordring. Interpellanten la i sin innledning selvfølgelig vekt på at det dreier seg ikke bare om det å få jenter til mannsyrker. Det dreier seg i like stor grad om å få gutter til å velge utradisjonelle yrker.

Vi vil videre i denne strategien ta opp mange av de utfordringene som er reist i debatten. Vi håper at den strategien vi legger, vil bidra til at vi over tid klarer å få til en bedre utvikling knyttet til de utfordringene vi har når det gjelder valg. Men jeg er også glad for at Stortinget nå om kort tid skal diskutere stortingsmeldingen «...og ingen sto igjen», hvor dette med rådgivningstjenesten er en sentral bit. Flere i debatten tok jo opp hvor viktig det er å ha en rådgivningstjeneste som er kompetent, og som kan gi råd. Det betyr at vi nå vil dele rådgivningstjenesten. Det betyr at rådgivning og karriereveiledning vil være en sentral bit, og spesielt er det veldig viktig å få inn kjønnsperspektiv og kjønnelement i dette, og å gi gutter og jenter råd som kanskje er litt forskjellig fra det mamma og pappa tradisjonelt ville ha gitt råd om. For det er nå engang slik at vi som foreldre gir råd innenfor den interessessfæren og den yrkesverdenen som vi kjenner, og det er lett å se at da blir barns valg veldig parallelt til foreldrenes valg, noe som også kom fram i debatten. Derfor tror jeg at dette er et viktig virkemiddel for å komme videre på dette området.

Presidenten: Interpellasjonsdebatten er dermed avsluttet.

S a k n r . 2

Interpellasjon fra representanten Børge Brende til miljøvernministeren:

«Bortimot en halv million nordmenn er sterkt eller mye plaget av støy ved boligen sin. Støyforurensning er et av de store gjenværende miljøproblemer i Norge. Skadevirkningene begrenser seg ikke til stress, irritasjon og hørselsskader. Et stort antall undersøkelser viser at støyplager øker risikoen for høyt blodtrykk, utvikling av hjertesykdom samt antall ulykker. Så sent som i juni i år fikk Stortinget forsikringer fra miljøvernministeren om at Regjeringen ville avklare støyloftene og tiltakene i statsbudsjettet. Statsbudsjettet gav dessverre ingen avklaring utover at en skyver på problemene. I Soria Moria-erklæringen slår de rød-grønne fast at støyplagene skal reduseres med 25 pst. innen 2010.

Står Regjeringen fortsatt fast ved målsettingen i Soria Moria-erklæringen, når får Stortinget en sak som redegjør for virkemidlene, og hva er de?»

Børge Brende (H) [11:08:06]: Ett av de virkelig gjenværende miljøproblemer i Norge er det som er knyttet til støy. En halv million nordmenn plages til daglig med støy. Det er en stor utfordring for Norge å gjennomføre tiltak i årene fremover som kan redusere denne plagen. Det er også slik at uønsket lyd går på helsa løs. Det gjelder alt fra støy ved boligen, støy fra biler, fly og tog til støy fra skytefelt, ventiler og skjenkesteder. Det er også slik at mer enn 200 000 har problemer med å få sove på grunn av støy. Mer enn 300 000 opplever støy fra veitrafikken som plagsom. Støy utgjør et alvorlig helseproblem. Skadevirkningene begrenser seg ikke til stress, irritasjon og selvskaader. Støyplager øker risikoen for ulykker, høyt blodtrykk og utvikling av hjertesykdom. Om lag 300 nordmenn dør hvert år for tidlig som følge av støy. Dansk og tysk forskning på støyplager tyder på tall i en slik størrelsesorden. Hadde vi hatt navn og bilde på disse støyofrene, ville nok dette kanskje sett annerledes ut.

Stortinget fastslo i 1990 et mål om at man skal redusere støyplagene i Norge med 25 pst. innen 2010. Mange regjeringer må faktisk ta et ansvar for at vi ikke er der i dag, også den regjering som jeg satt vi. Vi har hatt en Bondevik I-regjering, vi har hatt en Stoltenberg I-regjering, og vi har hatt en Bondevik II-regjering. Det har vært krevende å få gjennomslag for de nødvendige tiltak. Det er faktisk slik at man også møter en del motkrefter fra ulike direktorater og interessegrupper, så det er ingen enkel jobb i det hele tatt å gå i riktig retning på dette området. Men det er også andre miljømål som vi har satt oss, som er krevende. I forbindelse med stortingsmeldingen om rikets miljøtilstand har Stortinget fastslått at vi skal ha en politikk som bidrar til at vi ikke taper biologisk mangfold innen 2010. Det er også slik at vi skal nå Kyoto-forpliktelsene våre både nasjonalt og internasjonalt – det er også et krevende mål.

Det er slik at det faktisk foreligger forslag om en rekke tiltak som det er mulig å gjennomføre på støyområdet. På grunn av at dette er et så krevende område – jeg kjenner det jo også selv – var jeg, da Soria Moria-erklæringen kom høsten 2005, overrasket over at selv i en situasjon hvor støyplagene i Norge hadde økt med 2 pst. siden 1990, valgte de rød-grønne regjeringspartiene i sin regjeringsplattform å slå fast at innen 2010 skulle man redusere støyplagene i Norge med 25 pst. Jeg vet hvor komplisert dette er, så jeg var veldig overrasket over at det ble fastslått. Jeg antar at man etter at man behandlet meldingen om rikets miljøtilstand våren 2005, har gått grundig igjennom hvilke muligheter som ligger der for å oppnå den type reduksjoner. Jeg synes det er viktig at statsråden i dag deler med oss hvilke vurderinger som lå til grunn da man på Soria Moria faktisk valgte å gjenta denne målsettingen. I Soria Moria-erklæringen står det også at man skal komme med en egen strategisk plan for å nå denne målsettingen. Den strategiske planen har vi foreløpig ikke sett noe til, og jeg synes det er viktig at statsråden i dag også redegjør for når denne planen kommer.

Tord Lien fra Fremskrittspartiet stilte statsråd Bjørnøy et spørsmål gjennom Stortinget i fjor vår. Statsråden stod da fast på målsettingen fra Soria Moria, og at Stortinget

ville få en redegjørelse om tiltakene allerede i statsbudsjettet sist høst. Det ble ingen gjennomgang av de tiltakene i statsbudsjettet sist høst. Tvert imot var det fint lite om det, og det er nå henvist til neste melding om rikets miljøtilstand.

Men etter dette, etter at man i Soria Moria-erklæringen hadde valgt å gjenta løftet om 25 pst. reduksjon – som er svært ambisiøst og svært krevende – har det oppstått en diskusjon om man i det hele tatt skal forholde seg til dette miljømålet. Det pågår nå en diskusjon, som vi har sett i avisene, om at Regjeringen faktisk vurderer å redusere ambisjonsnivået som er fastlagt i Soria Moria-erklæringen.

Jeg håper at dette ikke ender med at når man strever med et miljømål, endrer man bare miljømålet. Når Norge nå har utslipp som er 8–10 pst. høyere enn det som er lagt til grunn i vårt folkerettslig forpliktende ansvar i henhold til Kyotoprotokollen, er det ikke slik at vi bare kan fjerne miljømålet i rikets miljøtilstand. Da må vi sette inn ekstra tiltak.

Når det gjelder støymålet, håper jeg det ikke blir fjernet. Jeg håper at man står fast ved det og jobber videre med det. Men det vil selvsagt være bred forståelse for at man ikke kan gjennomføre tiltak i løpet av tre og et halvt år som gjør at man når målet fullt ut. Det tror jeg vi må erkjenne. Men jeg synes at målet bør ligge der, og så må vi nå få en tiltaksplan på bordet, som Regjeringen har lovt, og som man må ta opp en diskusjon om. Når kan man sette inn disse strakstiltakene for de mest støyutsatte? Det går på fasadeisolering, støyskjermer og miljøtunneler. Det er et bevilgningsspørsmål. Når vil man satse mer på ny teknologi, støysvake veidekker, kjøretøy, bildekk og teknologiutvikling? Her har man også muligheter innenfor samferdselspolitikken og avgiftspolitikken.

Det hadde gått an å bruke dette til å harselere over at Regjeringen nå ikke følger opp sitt eget løfte fra Soria Moria-erklæringen. Det er jo 1 1/2 år siden det ble gitt, og ingen ting har skjedd. Det synes jeg ikke dette er anledningen til, men jeg synes at vi i Stortinget faktisk bør diskutere hvordan vi kan sette inn effektive tiltak for å hjelpe dem som står overfor disse støyutfordringene. Regjeringen kan i alle fall ikke gjøre det til et hovedpoeng at det ikke er gjort noe tidligere, og at den derfor heller ikke vil gjøre noe. Den var kjent med utviklingen før Soria Moria-erklæringen ble vedtatt. Det hadde vært en liten økning i støyplagene og ikke noen reduksjon etter at målet ble satt. Likevel vedtok man det. Hvilke vurderinger foretok man, og hvilke tiltak skal man gjennomføre? Nå har det gått 1 1/2 år uten at det er gjort noe nevneverdig for å følge opp dette.

Vi i Høyre er i alle fall villige til å bidra i en idédugnad knyttet til det som er strakstiltak: å satse mer på forskning, og også en ny satsing på teknologi. Det gjelder støysvake bildekk, og det gjelder annen type asfaltdekk o.l. Det kan virkelig innebære en forskjell for dem som er utsatt for støy.

Det vi er avhengige av nå, er svar fra statsråden på det som er spørsmålet i interpellasjonen: Er det slik at Regjeringen står fast ved Soria Moria-erklæringens mål om at

man skal redusere med 25 pst. innen 2010, eller vurderer man å endre støymålet? Er det slik at man vil framlegge en tiltakspakke, og når vil den eventuelt komme? Er det slik at også Regjeringen kan tenke seg å gå sammen med energi- og miljøkomiteen og Stortinget for at vi i fellesskap skal prøve å nå fram til tiltak som kan være effektive? Det har vi ikke fått til så langt. Og som jeg sa: Det er det mange av oss som har et ansvar for, meg selv innbefattet. Men det at man ikke har lykkes fullt ut med disse målsettingene, betyr ikke at man skal abdisere fra denne debatten. Jeg var faktisk blant dem som trodde at da man skrev inn denne støymålsettingen i Soria Moria-erklæringen, hadde man tenkt igjennom hvordan den skulle nås, og at man ikke bare skulle toe sine hender.

Statsråd Helen Bjørnøy [11:18:28]: Vi står overfor store utfordringer på støyfeltet. Siden det nasjonale målet for støy ble fremmet av Bondevik I-regjeringen i 1999, er det gjort altfor lite for å redusere støyplagen. Flere regjeringer er ansvarlige for dette, og for at vi i praksis er langt unna å kunne nå målet om 25 pst. reduksjon innen 2010. Beregninger viser at den samlede støyplagen i Norge har økt med 2 pst. fra 1999 til 2006.

Støy er et miljøproblem som rammer mange mennesker i Norge. Det er om lag 1,7 millioner mennesker som er utsatt for støy ved boligen sin i Norge, og bortimot en halv million av disse er i stor grad plaget av støyen. Støy bidrar til mistrivsel, forstyrrer nattesøvn og hindrer både kommunikasjon, konsentrasjon og læring. Vi vet også at støy fører til stress og helseplager som gir muskelspenninger og muskelsmerter. Undersøkelser viser at støy også gir økt risiko for forhøyet blodtrykk og utvikling av hjertesykdom. Det er derfor et klart behov for et felles løft når det gjelder innsatsen mot støy, og jeg er veldig glad for at stortingsrepresentant Børge Brende er opptatt av dette.

Da støymålet ble fastsatt, ble det samtidig bestemt at det skulle foretas en evaluering og en eventuell justering av målet i 2005 for å sikre at det var i tråd med hva som er et samfunnsøkonomisk og miljømessig fornuftig nivå. Denne evalueringen, som det da ble bestemt skulle gjennomføres, er vi i ferd med å gjennomføre.

Statens forurensningstilsyn, samferdselsetatene, Sosial- og helsedirektoratet og Nasjonalt folkehelseinstitutt har framskaffet det faglige grunnlagsmaterialet i forbindelse med evalueringen. Utredningen som de har utarbeidet, og som bl.a. inneholder scenarioberegninger for utviklingen framover og en ny vurdering av potensialet ved ulike tiltak og virkemidler, viser at det ikke er realistisk å nå det nasjonale målet vi har i dag. Det har vært gjort lite i de sju årene som er gått siden Bondevik I-regjeringen fremmet dette ambisiøse målet, og det er nå kort tid til 2010.

I utredningen fra etatene framheves det at det også er et stor behov for forskning og utprøving av ulike tiltak som kan redusere støyen ved kilden. Man har bl.a. ikke kommet langt nok med utvikling og utprøving av støysvake veidekker, og det er også pr. i dag usikkerhet knyttet til støyegenskaper ved ulike typer bildekk på norske veier.

Tiltak som reduserer støyen ved kilden, er nødvendig for å få til en vesentlig reduksjon i støyplagen. Kildetiltak gir effekt for flere støyutsatte til lavere kostnader enn avbøtende tiltak som fasadeisolering og støyskjerming, og de er nødvendige for å få redusert støyplagen på bred basis.

Etatene foreslår at et nytt nasjonalt mål for reduksjon i generell støyplage skal rettes fram mot 2020, og har utredet ulike ambisjonsnivåer. I tillegg til arbeidet for å redusere generell støyplage i samfunnet foreslår også etatene at det utføres særlige tiltak for de mest støyutsatte. De foreslår derfor et nytt mål rettet mot å forbedre situasjonen for dem som er utsatt for de høyeste støynivåene, og at tiltaksgrensen i forurensningsforskriften for innendørs støy skjerpes.

Jeg mener at det er et klart behov for å styrke arbeidet mot støy. Derfor utarbeider denne regjeringen nå en handlingsplan der vi konkretiserer innsatsen. Jeg er opptatt av at vi skal redusere støyproblemene som folk utsettes for, og at vi skal ha mål på støyfeltet som er ambisiøse, men samtidig realistiske. Dette tar vi altså sikte på å redegjøre nærmere for i neste stortingsmelding om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Handlingsplanen vil fokusere på de viktigste støykildene, spesielt støy fra veitrafikk. I de nærmeste årene er det viktig å sikre grunnlaget for langsiktig satsing gjennom økt satsing på viktige FoU-tiltak. Samtidig mener jeg at vi bør styrke satsingen på de tiltakene som kan settes i verk også på kort sikt.

Børge Brende (H) [11:24:45]: Jeg vil takke miljøvernministeren for svaret. Jeg synes at det er positivt at man tar denne utfordringen om støyplager på alvor. Jeg kan slutte meg til statsrådets vurderinger når det gjelder konsekvensene av støy i dag. Det er en halv million mennesker som er plaget, og 200 000–300 000 er sterkt plaget.

Vi har ikke prioritert dette med støyplager høyt nok i Norge, heller ikke siden vi satte miljømålet i 1999. Men jeg tror at støyplagene faktisk hadde vært enda større hvis det målet ikke hadde vært satt. Slikt har vi sett i en del andre sammenhenger.

Det som statsråden nå sier, og som jeg også synes er på den positive siden, knyttet til meldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, det er at man vil få listet opp tiltak som Regjeringen vil gjennomføre fremover. Jeg tror det er viktig at Miljøverndepartementet er førende i denne saken. Samferdselssektoren står for 90 pst. av den støyen som er plagende, og det er da bra at Miljøverndepartementet er overordnet og presser på. Samtidig håper jeg at man ikke vil konkludere med å fjerne miljømålet i rikets miljøtilstand, selv om det er svært, svært krevende å nå, og det er da heller ikke mulig å nå i løpet av de tre og et halvt årene som er igjen. Det har miljøvernministeren helt rett i. Men jeg er også redd for presedensvirkningen, altså virkningen av at man ser at man ikke når målet: Skal man da bare nulle det ut, eller skal man komme så langt som det er mulig, og så da se på hva som er nødvendig, og endre målet når man begynner å nærme seg?

Det kreves nå også at Stortinget presser på i denne saken, slik at samferdselsministeren tar sitt ansvar, og at også andre statsråder i Regjeringen tar et ansvar, så ikke alt delegeres til miljøvernministeren, som er koordinerende for dette, men som ikke sitter med de reelle virkemidlene for å få til reduksjoner – altså utover dette at man da er koordinerende.

Jeg ser frem til å få en skikkelig gjennomgang av disse mulighetene i meldingen om rikets miljøtilstand, og at man også er villig til å bruke ressurser på dette med støydempende tiltak på både kort og lang sikt, og også på forskningsbiten, for det er en stor kostnad for de menneskene som blir rammet.

Statsråd Helen Bjørnøy [11:27:55]: Jeg har lyst til å bekrefte det som representanten Brende sier. Jeg tror de fleste av oss har den erfaring fra ulike deler av samfunnet vårt at det å gjøre et godt forarbeid bidrar til at vi får mulighet til å nå de mål som vi setter oss. Det er helt nødvendig at vi får til skikkelige analyser, at vi vurderer hva som faktisk kan gjøre at vi oppnår de nødvendige effektene ved de tiltakene som vi setter i gang.

Det er helt riktig at den evalueringen som vi nå holder på med, har tatt noe lengre tid enn forutsatt, og derfor ble ikke dette resultatet presentert i statsbudsjettet for 2007, men nå tar vi altså sikte på å presentere det i den neste meldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Vi har da også sikret oss at vi har fått gjort denne grundige vurderingen og sett ting i sammenheng.

Jeg er veldig glad for at Børge Brende uttrykker så stor enighet rundt nødvendigheten av at vi tar nødvendige grep for å redusere støyplagen for dem som er aller verst rammet.

Marianne Marthinsen (A) [11:29:49]: Først synes jeg at interpellanten fortjener ros for å ha reist en viktig debatt om et tema som veldig ofte undervurderes – kanskje fordi det er så krevende, som det har blitt understreket her både av statsråd og av interpellant – men som betyr svært mye for mange menneskers daglige trivsel og livskvalitet.

Man regner med at rundt en halv million mennesker er plaget av støy. En stor andel av dem, omtrent 100 000, bor i mitt fylke, som er Oslo. 85 000 av dem har sine plager knyttet til vei. Det er også i Oslo at man finner de store områdene der folk er utsatt for høye støynivåer og har de ordentlig store belastningene – f.eks. i Groruddalen, som er landets tettest befolkede, samtidig som området utsettes for enorme trafikkbelastninger fra hovedveiene gjennom dalen. Vi er veldig langt fra å kunne si at målet om en reduksjon i støyplager på 25 pst. er nådd. Siden 1999, da målet ble satt, har utviklingen gått i feil retning. Det er mange som har ansvaret, og det er alvorlig. Selv om støy fra jernbane, flyplasser og industri har blitt redusert, har økningen i veitrafikken gjort at støyplagene samlet sett har økt år for år. Det er ingen tvil om at det er veiene som er den store utfordringen når man skal gjøre noe skikkelig med folks plager.

I år 2000 var det omtrent 2,8 millioner motorkjøretøyer i Norge. Hver eneste nordmann reiste gjennomsnittlig 38,5 km hver eneste dag – dobbelt så langt som for 30 år siden. Selv om hver enkelt bil bråker litt mindre nå enn den gangen, sier det seg selv at vi utsettes for helt andre støynivåer nå enn for bare et par tiår tilbake. Det er bekymringsfullt når vi vet hvor store konsekvenser støy kan ha for folks helse. Det gjelder særlig dem som utsettes for de høye støynivåene. Det handler ikke bare om stress og søvnproblemer, men også om mer alvorlige sykdommer, som man har vært inne på her tidligere. Dette er godt dokumentert. Det er ikke noe man trenger å lure på. Lurer man likevel, kan man bare ta seg en tur opp til de mest trafikkutsatte områdene som ligger bare noen minutter med T-bane fra dette bygget. Der ligger boligblokkene tett ned mot store hovedinnfartsårer som E6 og Trondheimsveien. Støybelastningen i noen av disse områdene er enorm. Etter å ha oppholdt seg en stund ved f.eks. E6 på Furuset, er det ingen som vil ha problemer med å skjønne at det kan gå hardt ut over både nattesøvn og trivsel.

Denne regjeringen har fokusert sterkt på Groruddalen. Det satses nå historisk på opprustning av hele dalen, både når det gjelder inkludering, boligmiljøer og ikke minst transport. Her er lokk over E6 et viktig krav fra dalen i forbindelse med Oslopakke 3 og Nasjonal transportplan – et tiltak som vil bety svært mye for et svært tett befolket og veldig trafikkutsatt område.

Så er jeg glad for at Regjeringen nå vil konkretisere mål som faginstansene mener det er realistisk å nå – for urealistiske mål virker mot sin hensikt – og ikke minst hvordan vi skal klare å nå dem. For meg og for Arbeiderpartiet er det viktig å fokusere på dem som utsettes for den høyeste støyen, siden det er de som klart er mest utsatt for helseplager.

Forskningsinnsats slik at vi klarer å finne effektive måter å begrense støy fra veitrafikken på, blir viktig. Der har vi et godt stykke å gå, men det er helt avgjørende hvis vi skal klare å gjøre noe fundamentalt med problemet. Veitrafikken står for 80 pst.–90 pst. av den støyen som plager folk. Derfor må vi finne nye og effektive løsninger for veitrafikken. Samtidig må vi klare å øke satsingen på de tiltakene som kan settes inn på kort sikt, for å bøte på problemene der de er aller mest akutte.

Jeg ser fram til å få en skikkelig handlingsplan på bordet, og at dette blir et tema når vi skal behandle meldingen om rikets miljøtilstand om kort tid. Jeg er helt enig med interpellanten i at dette er en debatt som man ikke kan abdisere fra, selv om den er vanskelig. Jeg er veldig tilfreds med de signalene som vi får fra ministeren i dag, at dette er et område som blir prioritert.

Tord Lien (FrP) [11:35:03]: Den interpellasjonsdebatten som representanten Brende reiser i dag, er både en viktig og en interessant debatt. Støyforurensning er et av de uløste miljøproblemene i dette landet. Derfor vil jeg takke Brende for sjansen til å ta debatten og også takke statsråden for et godt svar.

Støyforurensning er et problem som det har blitt fokusert for lite på. Derfor håper jeg nå at vi kan fokusere både

på måltallet og på de virkemidlene som må tas i bruk for å nå målene.

Regjeringen er ganske klar i Soria Moria-erklæringen, noe også Bondevik-regjeringen var mens Børge Brende var statsråd der. Nå gikk det for så vidt ikke så bra med reduksjon i støyforurensningen under Bondevik-regjeringen heller. Hvis jeg tolker statsråden rett, er jeg glad for at Regjeringen ønsker å opprettholde måltallet, en reduksjon på 25 pst., skjønt det kan neppe skje innen 2010. Da representanten Marthinsen fra Arbeiderpartiet var på talerstolen, hørtes det mer usikkert ut om måltallet skal opprettholdes. Det uroer meg lite grann.

Rikets miljøtilstand ble behandlet i 2000. Det var da målet om en reduksjon på 25 pst. kom, noe som også har blitt gjentatt senere. Det har gått sju år. Veldig lite har skjedd. Det er bare tre år til målene skal være innfridd. Det skal vel godt gjøres at målene blir innfridd innen den tid.

De siste dagers debatt om klimaet og mål for utslippsreduksjoner minner mye om leken «tenk på et tall». Jammen ser det ikke ut til at dette er tilfellet også for støymålene. 25 pst. reduksjon i støyen hørtes antakelig enkelt ut i 2000. Ti år var kanskje også god tid til å gjennomføre dette på – hvis noen hadde tatt tak i det!

Etter å ha bladd gjennom diverse taler av representanten Brende i forrige periode, konstaterer jeg at satsing på kollektivtrafikk og reduksjon i snøscoottrafikk var virkemidler Bondevik-regjeringen hadde, uten at det kan se ut som det hadde nevneverdig effekt på støyproblematikken. Alle partier og miljøvernministre som har vært i posisjon siden 2000, bør ta sin del av ansvaret.

En halv million mennesker plages av støyforurensning. Derfor er det på sin plass med konkrete mål for hvordan dette skal reduseres. Jeg vil i denne sammenheng, som i klimadebatten, gjerne diskutere tiltak og kostnader sammen med målene. For Fremskrittspartiet vil det være viktig å forsøke å nå det opprinnelige støymålet. Dersom dette ikke går fram til 2010 – og det ser det unektelig ut til at det ikke gjør – må man kanskje bevilge seg mer tid til å nå målet, men det bør ligge fast. Uansett må arbeidet for å nå målet intensiveres – hvis man kan kalle det intensivering når det gjelder noe som man knapt har tatt i med sine hender.

Vi vet at støy fra biler og veitrafikk står for over tre fjerdedeler av de støyplagene som er registrert. Stadig flere mennesker bor nær større trafikkårer, enten fordi folk velger å flytte til veiene, eller fordi veiene legges der det bor folk. Fremskrittspartiets anbefaling til miljøvernministeren vil derfor være å prioritere tiltak som kan bidra til reduksjon nettopp innenfor biltrafikken.

La meg i den anledning sende en hilsen hjem til Trondheim. I den byen jeg bor, skjer det mye spennende innenfor dette feltet. Ved SINTEF og NTNU driver man bl.a. forskning og utvikling av nye veidekker som støyer langt mindre enn den tradisjonelle asfalten vi finner overalt i dag. Denne forskningen koster penger. Penger er jeg helt sikker på at statsråden finner dersom hun reiser opp og besøker dette spennende miljøet ved SINTEF Akustikk på Gløshaugen i Trondheim.

Trondheim har også valgt å legge store nye trafikkårer til og fra sentrum i tunneler og kulverter. Dette reduserer også støyforurensningen for dem som bor i nærheten av veien.

Så har jeg lyst til å nevne Fremskrittspartiets bilavgiftspolitik. Det er unektelig sånn at nye biler med nye motorer og nye dekk støyer atskillig mindre enn gamle biler med gamle motorer og gamle dekk. Kanskje kan statsråden sende den meldingen til finansministeren at det nå er på tide å gjøre noe med bilavgiftene.

Jeg vil avslutte med å si at Fremskrittspartiet mener, som jeg sa tidligere også, at støy som påfører folk både ulempe og psykiske og fysiske lidelser, er forurensning – forurensning som må bekjempes på lik linje med andre typer forurensning. I motsetning til det som gjelder for CO₂, går det ikke an å kjøpe støykvoter i utlandet. Dette problemet må løses lokalt og nasjonalt.

Ivar Kristiansen (H) [11:40:25]: Dette har jo utviklet seg til en svært interessant debatt. Det er prisverdig at temaet er tatt opp av representanten Brende. Jeg synes også at statsrådets svar – og tilbakemelding – er positivt, på den måten at statsråden erkjenner at lite er gjort på dette området, og også erkjenner at vi ikke vil være i stand til å nå de mål som er satt. Det er en erkjennelse som vi alle sammen må ta inn over oss, og er kanskje det beste utgangspunktet for at man gir disse problemene større oppmerksomhet og har det som bakgrunn for å jobbe videre.

Tematikken «støy» tror jeg lider under at dette har lav status i den store samfunnsdebatten. Jeg tror at vi ikke er kjent med mørketallene i forbindelse med støybegrepet – de gir et negativt bilde og et negativt resultat. Dette har lav status. Det er nesten sånn at vi ikke ser omfanget av de problemene støy påfører enkeltindivider og samfunnet totalt sett. Derfor er det vår oppgave når vi skal gjøre et forsøk på å nå de mål vi setter oss, at vi tar fatt på dette, og at vi har en aktiv politisk tilnærming til problemet. Når statsråden refererer til at støy i Norge daglig berører 1,7 millioner mennesker, og 500 000 er kraftig berørt, er dette tall som krever å bli hørt, og som krever å få en større oppmerksomhet. Det er vist til biltrafikk, flytrafikk, togtrafikk, skytefelt, ventiler, skjenkesteder, støy på arbeidsplassen osv.

Så kan vi stille oss spørsmålet: Er det fordi vi mangler forskrifter, er det fordi vi mangler lover i dette landet, at dette får lov til å utvikle seg? Jeg er ikke så sikker på det. Men jeg ser at vi, enten det gjelder parkering, lukningsvedtekter, skjenkevedtekter eller annet, er i stand til å operere med en eller annen form for politistatus, slik at det er mulig å reagere overfor folk som ikke klarer å holde seg innenfor terskelverdier eller lover og regler. Kanskje burde vi nå ha strammet oppmerksomheten og fått et støypoliti på banen som kunne ha tatt seg av de groveste og verste tilfellene.

Strakstiltak er vi nødt til å komme i gang med. Vi har lovverk og regelverk for å sørge for at støyskjermer, fasadeendringer, miljøtunneler osv. snarest mulig kan komme på plass der de bør.

Jeg har sett at i min egen hjemby, som på mange måter kanskje har vært mest plaget av støy gjennom årtier, nemlig flybyen Bodø, har det vært mulig å redusere støyen kraftig både ved støyskjermer, forordninger trafikalt og prosedyrer for take off og landing osv., noe som gjør at de som bor i de flyplassnære områdene, nå har en helt annen hverdag enn hva som var tilfellet tidligere.

Jeg tror også, som interpellanten har vært inne på, at gjennom positive stimulerings tiltak er det mulig å oppnå gode resultater på kort sikt: stimulere bygging av støysvake busser, fly, biler osv. Flere har vært inne på det. Men det verste er jo at støy også er en hovedkilde til å rekruttere folk ut i arbeidsledighet. Vi har i Norge i dag rundt 700 000 kvinner og menn i arbeidsfør alder som er utenfor arbeidslivet. Vi har 450 000 funksjonshemmede – herunder folk med problemer på grunn av støy – med en yrkesdeltakelse på bare ca. 46 pst. Tallet er synkende og ikke stigende som for alle andre grupper i dette landet. Dette er, som flere har vært inne på, et stort samfunnsproblem, som krever at vi nå tar fatt i det og gjennomfører aktive politiske handlinger.

E i r i n F a l d e t hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Hallgeir H. Langeland (SV) [11:45:13]: Børge Brende skal ha ros for å ha teke opp ei sak som mange er skyldige i at me ikkje har klart å gjera noko med. Eg registrerer òg at representanten Brende har ei noko lågare sigarføring her i stortingssalen enn han har i media når det gjeld dette temaet – Regjeringa blir i Aftenposten definert som håplaus på støyproblematikken.

Eg vel å tru at me har ein angrande syndar framfor oss i forhold til den låge innsatsen han har gjort sjølv, og at ein no får ein representant som verkeleg skal gjera noko med det og komma med den bot- og betringspolitikken som ein legg opp til i denne interpellasjonen. Det blir kjekt å sjå fram til at Høgre no skal bli offensive på støyområdet. For å finna ut kor stor innsatsen har vore på området med Høgre i regjering, kan ein søkja etter støy og Børge Brende på Odin. Der finn ein at støy er nemnt to eller tre gonger som eit område statsråden har vore oppteken av. Men no kjem dette til å betra seg.

Eg vil svara på spørsmålet om støymåla, som statsråden òg har svart på, at støymåla ligg fast. Det står i Soria Moria-erklæringa, og det er vedteke av Stortinget. Viss ein har tenkt å endra på det målet, må det forankrast i Stortinget. Det betyr at ei regjering må be Stortinget om å endra på det. No har me ei fleirtalsregjering, og Regjeringa står fast på det som står i Soria Moria-erklæringa, inntil noko anna er bestemt av fleirtalet her på Stortinget. Berre til orientering – det støymålet står fast.

Når det gjeld tiltakspakke, har me for så vidt begynt med det i denne regjeringa. Me har fått til ei heilt anna satsing på jernbane enn det den førre regjeringa fekk til. Me er i gang med å flytta trafikk frå veg – som jo er det store problemet, og som me alle er einige om i beskrivinga – til banebaserte løysingar, som har heilt andre problemstillingar knytte opp til støymål og støyproblematikk.

Til spørsmålet om samarbeidsprosjekt, som er det siste området Børge Brende nemner: Denne regjeringa er sjølvsagt interessert i å ha samarbeid med flest moglege partar for å auka tyngda i det ein vil ha gjort. Men det er jo eit spørsmål om Høgre vil vera med på dei mange miljøtiltaka som Regjeringa ønskjer å stå på for: Vil ein ha den høge jernbanesatsinga som denne regjeringa har, eller vil ein prioritera andre ting? Vil ein vera med på ganske tøffe tiltak knytte opp mot redusert biltrafikk, og dermed redusert støy, f.eks. i ein del byar? Samferdselsministeren, SV og andre har vore inne på dette med rushtidsavgifter, som ein har prøvt ut i Stockholm. Slike avgifter vil føra til dramatiske reduksjonar i støyen. Eg håper at det som representanten Brende no tek opp, er noko meir enn støyforureining frå Høgre, at det faktisk er ein vilje til å satsa på tiltak som får unna støyen.

Eg hadde gleda av å vera miljøpolitisk talsmann for SV då Børge Brende sjølv var statsråd. Eg har registrert i etterkant ei veldig høg sigarføring på andre område knytte opp mot ambisjonane i klimapolitikken, samtidig som ein i regjering har bygt sterkt forureinande gasskraftverk, som slepper ut 1 mill. tonn CO₂ utan nokon som helst reinsekav. Der har sigarføringa etter mi meining vore altfor høg. Like eins når det gjeld kraftbalansen i Midt-Noreg – denne regjeringa får kjeften for problema, samtidig som det var då Børge Brende sat i regjering, at Ormen Lange-prosjektet blei vedteke og problemstillinga blei reist.

Eg håper at det me ser i dag, er ein representant frå Høgre som dempar sigarføringa si noko. Det har eg inntrykk av at han no gjer.

Eg vil gjerne invitera Høgre til samarbeid på mange område, ikkje minst på støy, men då gjer ein ikkje sånn som Høgre gjer i sitt budsjett – satsar 100 pst. på veg, og utan å nemna støy i det heile teke i sitt eige forslag til statsbudsjett. Det står ikkje nemnt.

Det er bra at Brende no er ein angrande syndar. No er det på tide at dei angra syndene resulterer i konkrete tiltak, som fører til at me faktisk får oppfylt støymålet i 2010. Det ser eg fram til at me skal få til, iallfall i Regjeringa. Så får me sjå kor lenge Høgre blir med på lasset – eg trur ikkje det blir så veldig lenge.

Presidenten: Presidenten er litt usikker på om presidenten kan godkjenne at Børge Brende er en «angrende synder». Vi bruker færrest mulige karakteristikker i denne sal.

Jan Sahl (KrF) [11:51:16]: Folks nærmiljø er viktig for trivsel og helse. Et godt nærmiljø forutsetter at det stilles krav til støyutslipp. Kristelig Folkeparti mener det må arbeides målbevisst for å redusere støyplagen og for at støybegrensning tas med i samfunnsplanleggingen. Vi trenger tydelige mål for å kunne lage en god plan for å få ting gjort. Men mål og planer er ingenting verdt uten handling. Derfor er målene viktige, sånn at vi kan vurdere hvorvidt vi oppnår noe i det hele tatt.

Kristelig Folkeparti var i desember medforslagsstiller til et forslag der vi bad Regjeringen våren 2007 legge

fram en handlingsplan for å oppfylle løftet i Soria Moria-erklæringen om å redusere støyplagene med 25 pst. innen 2010. Dette forslaget ble nedstemt uten nærmere begrunnelse fra stortingsflertallet. Samtidig har vi i dag hørt at Regjeringen arbeider med en vurdering av det nasjonale støymålet og ambisjonsnivået for innendørs støy i forskriften om avgrensning av forurensning. Så vidt jeg skjønner, vil Regjeringen drøfte denne målsettingen, som det også ble sagt i sted, i meldingen om rikets miljøtilstand til våren. Kristelig Folkeparti er tilfreds med at denne saken kommer til Stortinget i forbindelse med denne meldingen. Det store spenningsmomentet blir om Regjeringen holder fast på målet i Soria Moria-erklæringen, eller om det også på dette punkt viser seg å være urealistisk.

Kristelig Folkeparti vil studere evalueringen og Regjeringens vurderinger nøye når meldingen kommer til våren. I utgangspunktet ønsker Kristelig Folkeparti å opprettholde målet om å redusere støyplagen med 25 pst. i forhold til 1999. Allerede nå vil vi signalisere vilje til å iverksette tiltak som kan redusere folks støyplager. Det er viktig å sikre bestemmelser som tar med støy som vurderingskriterium i samfunnsplanleggingen. Videre må vi være villige til å iverksette avbøtende tiltak, det være seg støydemping i trafikkerte områder eller å ta i bruk ny teknologi for bildekk og veibaner. Vi står imidlertid overfor store utfordringer. Økt befolkning og flere tettbygde områder vil gjøre innbyggerne i større grad plaget av støy.

I Kristelig Folkeparti er vi villige til å satse på kollektivtrafikk i byene. Hvis vi på denne måten kan redusere bruken av privatbil, vil det også kunne redusere støyen fra veitrafikken. Derfor ble vi mektig skuffet over kuttet som Regjeringen kom med på posten for belønningsordningen for kollektivtrafikk i storbyene i budsjettet for 2007. Vi velger å tro at dette var et glipp fra samferdselsministerens side, og at kuttet blir rettet opp i revidert nasjonalbudsjett. Vi er oppmerksom på at det meste av støyen kommer fra samferdselssektoren, og at de mest kostnads-krevende tiltak må komme nettopp på denne sektoren.

Samtidig er det viktig å se på andre lokale støykilder og arbeidsmiljø. Flere peker nå på at støyen er en plage i f.eks. barnehager. Det er slitsomt for både barn og voksne. Det handler selvfølgelig om arbeidsmåter, men det handler også om fysisk tilrettelegging av barnehager og lekemiljø.

Kristelig Folkeparti vil stå fast på at vi trenger konkrete mål for å arbeide med støyforurensningen. Målene må bestemme omfanget av de tiltak som er nødvendige. Så må vi politikere være villige til å finne de ressursene som trengs for å nå målene.

Ola Borten Moe (Sp) [11:55:37]: For min egen del vil jeg si at jeg synes dette har vært en konstruktiv debatt så langt. Det er uten tvil et viktig område, som fortjener større oppmerksomhet i den offentlige debatten enn det det har hatt. Jeg deler også den virkelighetsforståelsen som miljøvernministeren presenterer for Stortinget, og ser fram til å få anledning til å komme næyere inn på dette

allerede i forbindelse med behandlingen av meldingen om rikets miljøltilstand til våren.

Det er godt mulig at representanten Brende har vært mer offensiv i media sammenliknet med hva han er her i salen. Jeg legger imidlertid vekt på at han her i hvert fall har vist en svært konstruktiv holdning til dette spørsmålet, og det tror jeg er rett, også fordi de tiltakene som skal iverksettes, i stor grad er bevilgningsspørsmål, ressurs-spørsmål, pengespørsmål. Da er man avhengig av å ha viljen til å prioritere. Så langt kan det ikke være noen tvil om at det er få partier her i salen som har prioritert tilstrekkelig midler til dette området til å nå enten det ene eller det andre målet.

Jeg skal ikke konkludere nå i forhold til måldiskusjonen, men det at man har realistiske mål, tror jeg er svært viktig. Tord Lien trakk parallellen til klimadebatten. Det er en parallell som jeg på sett og vis deler oppfatningen av. Konkurransen om hvem som var dyktigst på klimapolitikk, startet i 1989. Den gangen tror jeg det var Senterpartiet som vant med de høyeste ambisjonene for kutt – den gangen innen år 2000. Alle som sitter i denne salen, kjenner historien om hvordan det har gått, og hvordan utviklingen har gått innenfor skiftende regjeringer og skiftende stortingsflertall.

Det viktigste er de faktiske tiltakene som man er i stand til å iverksette, og som krever både planlegging og vilje til å prioritere. Jeg tror Marianne Marthinsen var inne på noe viktig da hun trakk fram Oslo og de tette befolkningsområdene med høy trafikkbelastning. Det er åpenbart at vi bør ta tak i de områdene som har høyest belastning, først, og de områdene som angår de fleste menneskene. Det er også naturlig at dette er et tema som bør omhandles i Regjeringens storbymelding, som er varslet framlagt i løpet av et par måneder.

Så vet også jeg – og jeg deler den oppfatningen som mange har – at privatbilismen er et stort problem i forhold til støy, og at vi er nødt til å gjøre noe både i forbindelse med bruk av privatbil og ikke minst med vegsystemenes utforming. Men jeg er ikke av den oppfatning at dette er noe som er fort gjort, og jeg er heller ikke av den oppfatning at vi kan ha som forutsetning i denne salen at bruken av privatbil skal endre seg drastisk i løpet av få år. Sjøl om vi satser offensivt på kollektivtrafikk, sjøl om vi satser offensivt på jernbane, og det skal vi gjøre, tror jeg vi er nødt til å erkjenne at dette kommer til å være en utfordring som vi er nødt til å ta tak i framover.

Så skal jeg avslutte med å si at den framtidige samsfunnsplanleggingen blir ikke minst avgjørende her. En ting er de problemene vi har opparbeidet oss i dag. Men vi må i hvert fall for alt i verden prøve å unngå at vi forsterker de problemene i framtiden ved at vi planlegger veiløsninger, boområder og bostandarder som er dårligere enn de burde ha vært. Med litt kunnskap om hvordan dette ser ut rundt omkring i Norge, er det etter mitt skjønn fremdeles et stykke igjen der til man kan si at alle nye boområder, alle nye trafikkuløsninger og alle nye veiløsninger ikke skaffer oss nye problemer der vi er nødt til å gå inn og ha en ambisjon om å rydde opp i etterkant.

Gunnar Kvasheim (V) [12:00:51]: Jeg tror vi skal erkjenne at støy som miljøproblem er for lite fokusert. Jeg tror også vi skal slå fast at det er gjort for lite for å komme dette problemet til livs eller for å redusere det. Det er et ansvar som mange foregående regjeringer skal dele på.

Bondevik II-regjeringen satte i gang et samarbeid mellom Miljøverndepartementet, Samferdselsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet for å få på bordet en handlingsplan for bekjempelse av støy. Den rød-grønne regjeringen fulgte opp med en klar målsetting i Soria Moria-erklæringen om at støyplagene skulle reduseres med 25 pst. i forhold til 1999-nivået innen 2010. På denne bakgrunn er det skuffende at resultatet av arbeidet i departementene synes å være tre ulike alternativ som legger opp til svekkelse av det nasjonale støymålet, istedenfor at vi får en oppskrift for hvordan dette kunne innfris. Jeg registrerer at dette er en problematisk sak for Regjeringen, for den bebudede framleggingen av et forslag i statsbudsjettet uteble, og vi må nå vente til våren i forbindelse med stortingsmeldingen om rikets miljøltilstand for å få Regjeringens utkvittering på hvordan vi går videre for å nå de målene en har satt seg.

Jeg synes det har blitt godt dokumentert i dagens debatt at omfanget av støyproblemet er betydelig, både knyttet til dem som har støy som et problem i forbindelse med sin bolig, og til dem som plages av støy fra veitrafikken. Veitrafikken er den desidert viktigste støykilden en har, og det er jo dokumentert senest denne uken gjennom tall fra Statistisk sentralbyrå. Nettopp denne identifiseringen av hva som er den største kilden, må være viktig som utgangspunkt for de tiltak som skal settes i verk. Likeledes at en stor del av støyplagene er knyttet til tettbygde strøk. Jo større tettsted jo mer støy. De fire største tettstedene er utsatt for mer enn 36 pst. av støyplagene. Også det er en viktig observasjon når en skal identifisere de tiltak som må til.

Mange har i dag vært inne på mulige tiltak knyttet til støysvake motorer, støysvake bildekk, støysvak asfalt osv., og det er nevnt tiltak knyttet til tunneler, fasadetiltak, forskning osv. Så vi vet en hel del om hva som må gjøres for å få redusert dette betydelige miljøproblemet.

Men en nøkkel vil være å se på begrensning av bilbruken i byene og satse på kollektivtrafikk, nettopp fordi så mye av problemet er knyttet til trafikk og til de store befolkningskonsentrasjonene. Det er på denne bakgrunn, som representanten Sahl sa, underlig at Regjeringen valgte å redusere belønningsordningen for kollektivtrafikk i storbyområdene med 43 mill. kr i årets budsjett. Dette er et tiltak som har vist seg å være meget virksomt, og som har ført til at flere tar kollektivtransport i storbyene. En burde forsterke denne suksessen, ikke sette krokfot på den, slik Regjeringens opplegg er.

På den andre siden er det positivt at Regjeringen har fulgt opp mange av de jernbaneprosjektene som forrige regjering satte i gang, og la fram det som en uten tvil kan slå fast er et godt jernbanebudsjett.

Jeg håper dagens debatt kan medvirke til økt fokusering på støyproblemene og bidra til økt trykk på å få de løsningene som trengs. Jeg håper også at resultatet blir at

Regjeringen vedstår seg sine mål og ikke reduserer ambisjonen om 25 pst. reduksjon.

Jeg forstod miljøvernministeren slik i dag at det hun hadde fått fram av materiale, tyder på at denne Soria Moria-målsettingen ikke lenger var realistisk. Det er jo det samme vi har sett når det gjelder ambisjonen om å få renset utslippene på Kårstø innen 2009. Den målsettingen tålte heller ikke møtet med virkeligheten. Det kunne være interessant å høre om statsråden har identifisert andre miljømål i Soria Moria-erklæringen som det ikke er mulig å nå, for det ville det være av interesse for Stortinget å få greie på.

Nå snakket Langeland om høy sigarføring. Han er jo inspirert av det som skjer på Cuba, så vi må forstå bildet i den konteksten. Han spør om Stortinget vil være med på tøffe tiltak. Det vet jeg ikke, for vi har jo ikke sett tiltakene ennå. Det er jo det som er litt av problemet. Og så har det jo på mange måter vært en spesiell uke, hvor miljøvernministeren kommer med et klart måltall når det gjelder klimakutt, men ikke får oppbakking i egne rekker. I dag er hun villig til å gi slipp på et klart måltall, men får beskjed fra Hallgeir H. Langeland om at det er det altfor tidlig å gjøre.

Olav Gunnar Ballo (SV) [12:06:08]: Jeg har først lyst til å gi kompliment til interpellanten – og det ligger ikke noe snev av ironi i det. Jeg synes jo at man ser et voksende engasjement fra Brende, som kan begynne å minne litt om Willoch. Han står mer og mer for det som SV har stått for i alle år, og er i ferd med å synliggjøre en alternativ politikk som vi ikke har noen problemer med å støtte opp om.

I forbindelse med denne interpellasjonen oppdaget jeg til min store overraskelse et blad som heter Kvinner og Klær, som jeg går ut fra at presidenten ved leilighet har lest, der hele forsiden i dag er preget av miljøtema: «LEV grønt spesial», heter det; «Enkle tips for en grønnere hverdag»; «Gro Harlem Brundtland: Tre miljøtiltak du må klare»; «Test deg selv: Hvor miljøvennlig er du?»; «Siri Kalvig: Vi får mer ekstremvær». De første 40 sidene omtrent er fylt med tiltak som har med miljøvern å gjøre.

Da jeg gikk for å kjøpe dette bladet, viste det seg å være utsolgt, noe som var høyst uvanlig når det gjelder Kvinner og Klær. Da jeg gikk inn til slutt i en 7-Eleven-forretning som hadde det, snakket Johan Golden på Kanal 24 om at Golfstrømmen holder på å snu.

Det siste nummeret av LO-Aktuelt har til sammenligning to artikler om miljøvern. Det er jo bra, for LO-Aktuelt har generelt aldri – i hvert fall i veldig liten grad – brukt å ha noe om miljøvern. Det vi ser, er altså en opposisjon som presser Regjeringen i forhold til mer miljøverntiltak, og det er udelte positivt.

Et interessant fenomen som begynner å gjøre seg gjeldende, er at man merker et engasjement i befolkningen rundt disse spørsmålene. Det gjelder naturligvis støy, men også en rekke andre faktorer. Jeg tror at miljøvernministeren ved å nevne et konkret mål, traff en nerve i befolkningen som man som politiker skal ta inn over seg, fordi

det oppleves at vi som politikere halter etter de behovene befolkningen har for å ivareta sin egen framtid.

Jeg, som har sittet i sosialkomiteen i åtte år, synes det er tankevekkende at vi har et miljøvernbudsjett som er på rundt 3 milliarder kr, som altså er mye mindre enn bare de årvisse variasjonene i sykepengeutbetalinger i Norge. Det er klart at det ikke er kommet av seg selv. Jeg har ikke noe behov for å kritisere tidligere regjeringer, men det er jo summen av ulike regjeringers manglende tiltak som gir det. Vi har tidligere hatt en miljøvernminister og statsminister som har vært kalt verdens miljøvernminister, men hun klarte jo aldri på hjemmebane å løfte dette feltet på en skikkelig og troverdig måte. Gro Harlem Brundtland har en mye større status på verdensbasis for de tiltakene hun bebudet var nødvendige, enn på hjemmebane for de tiltakene hun klarte å gjennomføre, og det er realiteten.

Med utgangspunkt i de utfordringene vi ser at vi står overfor i befolkningen i dag, vil vi om få år – ikke ut ifra kunnskap, ikke ut ifra forståelse, men ut ifra ren populisme – oppleve at Fremskrittspartiet kommer til å begynne å snakke om dette, fordi de ser at her er det velgerskarer å hente. Mitt tips er at om ett til to år begynner Fremskrittspartiet forsiktig å si at dette er menneskeskapt. Om tre til fire år begynner de å etterlyse tiltak på dette området. Og hvis ikke vi som regjering og som storting begynner å levere, kan Fremskrittspartiet begynne å vokse seg stort på miljøvern, for det er klart at det fortsatt er altfor stor avstand mellom retorikk og tiltak på dette området.

Børge Brende (H) [12:10:23]: Denne debatten har utviklet seg til å bli en generell debatt om rikets miljøtilstand, og det viser jo hvilket engasjement det er rundt miljøspørsmål akkurat i disse dager. Jeg er enig med representanten Ballo i at det er svært positivt, og det gir også drahjelp til Regjeringen og miljøvernministeren når man nå skal utforme en offensiv miljøpolitikk, også på støyområdet, fremover.

Så må jeg si til representanten Langeland at jeg med hånden på hjertet ikke synes jeg har noe å skjennes over når det gjelder Bondevik II-regjeringens innsats på miljøområdet. Vi har gode resultater å vise til – og det tror jeg også var den generelle vurderingen da den regjeringen satt. Vi inngikk bl.a. viktige klimapolitiske kompromiss med SV, hvor representanten Langeland opptrådte meget konstruktivt – den gang. Og jeg håper virkelig at representanten Langeland kan si det samme i 2009, at han ikke har noe å skjennes over når det gjelder Stoltenberg II-regjeringens miljøinnsats. Det vil jo avgjøres nå, i årene som kommer, om miljøvernministeren får gjennomslag bl.a. for sin ambisiøse klimamålsetting, eller om statsministeren lykkes i å «ta ned» miljøvernministeren på dette området og gå for en differensiert målsetting hvor man regner seg til at Norge ikke skal ta sin forpliktelse på lik linje med det vi burde gjøre.

Det er klart at det er lett å si i dag at Høyre skal gi støtte til de tiltak som kommer opp på støyområdet, spesielt når vi ikke har sett dem. Men vi vil iallfall strekke oss langt fremover for å være en pådriver og spille konstruktivt når det gjelder å få gjennomført de støytiltak som er nødven-

dige, for dette er et av de få gjenværende virkelig store miljøproblemene vi har i Norge som altså er nasjonale og ikke globale.

Det er nå store forventninger til de tiltak som statsråden kommer med i meldingen om rikets miljøtilstand. Vi må iallfall ikke der bare fokusere på støy ved kilden, som jeg hørte antydninger om. Man må fortsette med støyskjermer, fasader og tunneler. Dessuten er de gamle skjermene i ferd med å forfalle og miste effekt. Det er også et paradoks at bevilgningene til støyskjermer var høyere for 10–15 år siden enn hva de er i dag. Ofte er det de svakeste og minst ressurssterke i samfunnet som rammes mest av støy.

Jeg vil avslutte med et spørsmål til miljøvernministeren, med utgangspunkt i det Langeland sa. Langeland sa at Regjeringen står fast ved støymålet, at støyplagene skal reduseres med 25 pst. innen 2010. Står Regjeringen fast ved dette støymålet? Det er et enkelt spørsmål.

Statsråd Helen Bjørnøy [12:14:01]: La meg få begynne med å si at begrepet «angrende synder» er helt akseptabelt i mine kretser, og i veldig mange av mine tidligere jobber har jeg møtt mange av dem. Derfor vil jeg så absolutt ta imot det ønsket som jeg føler ligger under Børge Brendes engasjement i dag, et ønske om å styrke arbeidet mot støy.

Jeg har lyst til å understreke noe som jeg opplever at det er bred enighet om i salen, at både regjering og storting ønsker å ta støyplagene som folk utsettes for, på alvor, og at vi vil styrke arbeidet mot støy.

I den handlingsplanen som vi nå utarbeider, konkretiserer vi innsatsen. Og som det er nevnt her, er det veitra-

fikken som er den dominerende kilden til støyplager i Norge, og den står altså for bortimot 80 pst. av de samlede støyplagene.

Støysvake veidekker og støysvake bildekk er aktuelle tiltak vi ser nærmere på. De støysvake veidekkene er pr. i dag ikke ferdig utviklet til bruk under norske forhold. Det er også stor usikkerhet knyttet til støyegenskapene ved ulike typer bildekk på norske veier. De nærmeste årene er altså forsknings- og utviklingsarbeidet svært viktig for nettopp å sikre grunnlaget for en langsiktig satsing på dette feltet.

Regjeringen tar som nevnt sikte på å redegjøre nærmere for både evalueringen av støymålet og handlingsplanen mot støy i en stortingsmelding om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Der vil vi også komme tilbake til det som var Børge Brendes anliggende knyttet til støymålet. Når vi tar en evaluering av støymålet, vil vi altså komme tilbake til det i meldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 2 omme.

S a k n r . 3

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet slutt kl. 12.20.
